

JOEEP

e-ISSN: 2651-5318
Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

A Comparative Analysis of Türkiye and Greece's Policies on Western Thrace

Türkiye ile Yunanistan'ın Batı Trakya Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi

Murat Derin ^{a,*}

^a Dr. Öğretim Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, 59030, Tekirdağ.
ORCID: 0000-0001-7367-4223

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 12 Nisan 2025
Düzeltilme tarihi: 30 Nisan 2025
Kabul tarihi: 18 Mayıs 2025

Anahtar Kelimeler:

Türkiye-Yunanistan ilişkileri,
Batı Trakya Türkleri,
Azınlık Politikaları,
Uluslararası Siyaset.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: April 12, 2025
Received in revised form: Apr 30, 2025
Accepted: May 18, 2025

Keywords:

Türkiye-Greece Relations
Western Thrace
Minority Policies
International Politics

ÖZ

Batı Trakya, Türkiye ile Yunanistan arasındaki tarihsel ve diplomatik ilişkilerin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Lozan Antlaşması'ndan günümüze uzanan süreçte her iki ülkenin Batı Trakya politikaları; uluslararası hukuk, kimlik inşası, azınlık hakları ve güvenlik dinamikleri çerçevesinde şekillenmiştir. Bu çalışma, Türkiye ve Yunanistan'ın Batı Trakya'ya yönelik politikalarının tarihsel gelişimini ve günümüzdeki dönüşümünü, diplomatik yaklaşımlar, uluslararası hukuk normları ve azınlık hakları bağlamında karşılaştırmalı olarak analiz etmektedir. Resmi belgeler, diplomatik söylemler, uluslararası raporlar ve Batı Trakya Türk basını temel alınarak yapılan incelemelerde; Türkiye'nin politikalarının, azınlık haklarını koruma, uluslararası platformlarda bu meseleleri gündeme taşıma ve kültürel kimliği destekleme üzerine inşa edildiği; Yunanistan'ın ise Batı Trakya Türklerini "Yunan Müslümanları" olarak tanımlama eğilimini sürdürdüğü gözlemlenmiştir. Bu farklı yaklaşımlar, iki ülkenin politikalarının tarihsel süreçte birbirini karşılıklı olarak şekillendirdiğini ve günümüzde de bölgesel ve küresel dinamikler doğrultusunda gelişmeye devam ettiğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın bulguları, Batı Trakya'daki azınlık meselesinin yalnızca ikili ilişkiler bağlamında değil, aynı zamanda uluslararası hukuk ve insan hakları perspektifinden de ele alınması gerektiğini göstermektedir.

ABSTRACT

Western Thrace constitutes a significant dimension of the historical and diplomatic relations between Türkiye and Greece. Since the Treaty of Lausanne, both countries' policies on Western Thrace have been shaped by the dynamics of international law, identity construction, minority rights, and security concerns. This study comparatively analyzes the historical evolution and contemporary transformation of Türkiye's and Greece's policies toward Western Thrace within the frameworks of diplomatic approaches, international legal norms, and minority rights. By examining official documents, diplomatic discourses, international reports, and the Western Thrace Turkish press, the study finds that Türkiye's policies are primarily structured around protecting minority rights, raising the issue on international platforms, and supporting cultural identity. In contrast, Greece tends to define the Western Thrace Turks as "Greek Muslims," reflecting a divergent approach. These contrasting positions have historically influenced each other and continue to evolve within the context of regional and global dynamics. The findings suggest that the minority issue in Western Thrace should be addressed not only within the framework of bilateral relations between Türkiye and Greece but also from the broader perspectives of international law and human rights.

1. Giriş

Türk dış politikasının başlıca meselelerinden biri, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ikili sorunlardır (Pazarıcı, 2015, ss. 95-143). Bu sorunlar arasında Batı Trakya meselesi, iki ülke arasındaki tarihsel, kültürel ve güvenlik odaklı gerilimlerin önemli bir yansıması olarak öne çıkmaktadır. Türkiye ve Yunanistan, Batı Trakya konusuna farklı perspektiflerden

yaklaşmakta olup, her iki ülkenin politikaları ulusal çıkarlar ve tarihsel deneyimler doğrultusunda şekillenmektedir. İki ülke arasındaki yakınlaşma dönemlerinde bu politikalar kısmen yumuşasa da Batı Trakya sorunu günümüzde çözülmemiş bir mesele olarak varlığını sürdürmektedir (Derin, 2022, ss. 65-86).

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye ve Yunanistan'ın Batı

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: muratderin@nku.edu.tr

Trakya politikalarını tarihsel ve güncel gelişmeler bağlamında ele alarak, azınlık politikalarının etkilerini tarafsız ve analitik bir yaklaşımla değerlendirmektedir. Çalışma, geniş bir literatür taraması sonucunda iki ülkenin resmî açıklamalarını, diplomatik belgelerini ve liderlerinin beyanlarını inceleyerek, Batı Trakya sorununa yönelik politikaları analiz etmektedir. Bu bağlamda, öncelikle "Yunanistan'ın Batı Trakya Politikaları ve Uygulamaları" başlığı altında Yunanistan'ın azınlık politikaları ele alınmış, ardından "Türk Dış Politikasında Batı Trakya" başlığı altında Türkiye'nin Batı Trakya politikası incelenmiştir.

Türkiye-Yunanistan ilişkileri üzerine kapsamlı akademik çalışmalar bulunmasına rağmen, Batı Trakya sorununu doğrudan merkeze alan çalışmaların sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, bu çalışma mevcut bilgi eksikliğini gidermeyi ve Batı Trakya'nın Türk-Yunan ilişkilerindeki rolünü daha derinlemesine ele alarak literatüre katkı sunmayı hedeflemektedir.

1. Yöntem

Bu çalışma, Batı Trakya meselesini tarihsel analiz, karşılaştırmalı yöntem ve doküman analizi teknikleriyle ele almaktadır. Öncelikle, Türkiye ve Yunanistan'ın Batı Trakya politikalarının tarihsel arka planı detaylı bir şekilde incelenmiş, ardından iki ülkenin azınlık politikaları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Çalışmada, tarihsel süreç içinde Batı Trakya'da yaşanan siyasi ve toplumsal dönüşümler değerlendirilmiş ve bu dönüşümlerin günümüzdeki etkileri ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında, resmî belgeler, uluslararası anlaşmalar, diplomatik metinler, azınlık haklarına dair uluslararası kuruluşların raporları ve akademik literatür taranarak doküman analizi yöntemi uygulanmıştır. Özellikle Lozan Barış Antlaşması, Yunanistan ve Türkiye'nin azınlık politikalarına yön veren temel çerçeveyi oluşturduğu için detaylı şekilde ele alınmış, resmî söylemler ve uluslararası hukuk perspektifinden değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin tarihsel gelişimi ve azınlık haklarına dair uluslararası standartların uygulanma düzeyi, akademik çalışmalar ve saha araştırmaları ışığında incelenmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı, Batı Trakya Türk azınlığının durumunu hem tarihsel süreç hem de günümüz perspektifinden analiz ederek, Türkiye ve Yunanistan'ın politik yaklaşımlarını ortaya koymaktır. Karşılaştırmalı analiz yöntemi ile Türkiye ve Yunanistan'ın azınlık politikaları arasındaki farklar, hukuki ve siyasi perspektiften ele alınarak incelenmiştir. Çalışmada, Türk ve Yunan basını, diplomatik arşivler ve azınlık haklarına dair Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları gibi kaynaklardan yararlanılmıştır.

Araştırmanın bulguları, Batı Trakya Türk azınlığının sosyo-politik ve ekonomik durumunu, Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler bağlamında değerlendirmektedir. Bu

çerçevede, Türkiye'nin azınlık haklarını koruma çabaları ile Yunanistan'ın azınlık politikalarının uluslararası normlarla uyumluluğu karşılaştırılmış ve iki ülkenin politikalarının bölgesel istikrar açısından taşıdığı öneme vurgu yapılmıştır.

2. Yunanistan'ın Batı Trakya Politikaları ve Uygulamaları

Yunanistan, 1821 yılında Osmanlı İmparatorluğu'na karşı başlattığı bağımsızlık mücadelesi sonucunda, 1829 yılında imzalanan Edirne Antlaşması ile fiilen ve 1830 yılında Londra Protokolü ile uluslararası alanda resmen bağımsız bir devlet olarak tanınmıştır. Bu süreç, Yunan ulusal kimliğinin şekillenmesi ve modern Yunan devletinin kuruluşu açısından kritik bir dönüm noktası olmuştur. Bağımsızlık sonrası dönemde, ulusal kimlik inşa süreci ve toprak bütünlüğünün korunması, Yunanistan'ın iç ve dış politikasında belirleyici unsurlar olmuştur. Yunanistan, bağımsızlığını kazandıktan sonra ulusal kimliğini ve toprak bütünlüğünü pekiştirme sürecinde, bölgesel politikalarını genişlemeci bir perspektifle şekillendirmiştir. Bu bağlamda, özellikle 19. yüzyıl boyunca Yunan dış politikasında "Megali İdea" olarak bilinen kavramsal çerçeve etkili olmuştur. Megali İdea, Yunan ulusunun tarihsel olarak yaşadığı düşünülen toprakların yeniden bir araya getirilmesi ve Bizans mirasının canlandırılması yönünde bir ideolojik hedef olarak benimsenmiştir. (Erdem, 2023) 1844 yılında Yunanistan Başbakanı Ioannis Kolettis, anayasa çalışmalarının yürütüldüğü kurucu mecliste yaptığı konuşmada, Yunan ulusunun sınırlarının yalnızca mevcut topraklarla sınırlı olmadığını, bu sınırların tarihsel miras ve Helenizm ideali doğrultusunda genişletilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kolettis bu bağlamda, "Helenizmin iki merkezi vardır: Yunan Krallığı'nın başkenti Atina ve bütün Yunanlıların rüyası ve umudu olan Konstantinopolis (İstanbul)" sözleriyle, ulusal hedefleri açık bir şekilde ortaya koymuştur (Gürel, 2018, s. 47).

Yunanistan'ın genişleme politikaları, 19. yüzyılda farklı liderlerin stratejik yaklaşımları doğrultusunda şekillenmiştir. Ioannis Kolettis'in Megali İdea'yı siyasi bir vizyon olarak ortaya koymasının ardından, Charilaos Trikupis ve Theodoros Deliyannis gibi liderler de bu ideali desteklemiş, ancak uygulanma süreci konusunda farklı görüşler benimsemişlerdir. Trikupis, Yunanistan'ın Osmanlı Devleti ile doğrudan bir savaşa girmeden önce ekonomik ve toplumsal altyapısını güçlendirmesi gerektiğini savunurken, Deliyannis zaman kaybına yol açmadan genişleme politikasının hızlandırılmasını önermiştir. Bu iki siyasi figür arasındaki temel fark, benimsedikleri stratejik zamanlama ve uygulanabilirlik anlayışlarından kaynaklanmıştır.

Yunanistan'ın genişleme politikalarının somut bir aşamaya taşınması sürecinde en etkili liderlerden biri Eleftherios Venizelos olmuştur (Pallis, 1995). Venizelos, 20. yüzyılın başlarında uluslararası dengeleri ve büyük devletlerin desteğini gözeterek, Yunanistan'ın toprak genişlemesini

gerçekleştirmeye çalışmıştır. Özellikle Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı sonrası dönemde, Yunanistan'ın Anadolu'ya yönelik politikaları Venizelos'un diplomatik hamleleri ve askeri stratejileri doğrultusunda şekillenmiştir. Bu politikalar, Yunanistan'ın genişleme arzusunun tarihsel sürekliliğini ve siyasi liderlerin bu süreçteki rollerini ortaya koymaktadır (Gürel, 2018, ss. 47-50)

1830 yılında Mora Yarımadası'nda küçük bir devlet olarak kurulan Yunanistan, zaman içinde çeşitli genişleme politikaları doğrultusunda topraklarını genişletmiştir. Bu süreçte özellikle İngiltere, Fransa ve Rusya gibi büyük devletlerin desteği, bölgesel savaşlar ve uluslararası diplomatik gelişmeler belirleyici faktörler olmuştur. 1864 yılında İyon Adaları'nın Yunanistan'a devredilmesiyle başlayan toprak genişlemesi, 1881'de Teselya ve Epir'in ilhakıyla devam etmiş, 1913 yılında ise Selanik, Güney Makedonya'nın bir bölümü ve Girit'in Yunanistan'a katılmasıyla yeni bir aşamaya ulaşmıştır. 1920 yılında Batı Trakya'nın fiili olarak Yunanistan kontrolüne geçmesi, 1923 Lozan Barış Antlaşması ile hukuki bir çerçeveye oturtulmuştur. Lozan Antlaşması, Batı Trakya'daki Türk-Müslüman topluluğun resmi azınlık statüsü altında tanınmasını öngörmüş ve Yunanistan'a, azınlığın temel yurttaşlık hakları ile birlikte kültürel ve dini haklarını da koruma yükümlülüğü getirmiştir. Bu kapsamda, Yunanistan'ın azınlık hakları konusundaki uygulamaları uluslararası hukuk, iç siyaset ve bölgesel dinamikler çerçevesinde farklı dönemlerde değişkenlik göstermiştir. Azınlık haklarının korunması ve uygulanması süreci, zaman zaman azınlık mensupları, uluslararası örgütler ve Yunan makamları arasında tartışmalara neden olmuş ve farklı yorumlara konu olmuştur (Hatipoğlu, 1999, s. 11).

Yüzyıllardır asli bir unsur olarak yaşadıkları vatanlarında azınlık statüsüne düşen ve farklı bir ülkenin vatandaşı olarak yaşamak zorunda kalan Batı Trakya Türkleri, kimliklerini, kültürel miraslarını ve toplumsal varlıklarını koruma mücadelesini sivil toplum kuruluşları aracılığıyla sürdürmüşlerdir. Bu mücadele, toplumsal örgütlenmenin ilk adımı olan İskeçe Türk Birliği'nin (İTB) 1927 yılında kurulmasıyla başlamış ve zaman içinde kurulan diğer sivil toplum kuruluşlarının çabalarıyla günümüze kadar kararlılıkla devam etmiştir (Derin, 2024). Batı Trakya'daki Türk toplumunun azınlık hakları konusundaki taleplerini ve mücadelelerini değerlendirebilmek için, Yunanistan'ın azınlık politikalarını tarihsel bağlamda ele almak gerekmektedir. Yunanistan'ın azınlık politikaları, dönemsel olarak değişiklik göstermiş ve iç siyaset, uluslararası ilişkiler ve güvenlik dinamiklerinden etkilenmiştir. Bu politikalar, azınlık gruplarının kurduğu sivil toplum kuruluşları ile devlet arasındaki ilişkileri de doğrudan şekillendirmiştir.

Batı Trakya'daki Türk toplumunun deneyimleri ve kurduğu sivil toplum kuruluşları, azınlık haklarının korunması ve kültürel kimliğin sürdürülmesi açısından önemli bir rol oynamıştır. Ancak, Yunanistan'daki azınlık politikalarının ve uygulamalarının bu süreç üzerindeki etkisi, azınlık

gruplarının karşılaştığı zorlukları anlamak açısından dikkate alınması gereken bir unsurdur. Yunanistan, tarihsel olarak farklı etnik ve dini toplulukları bünyesinde barındıran bir devlet olarak ortaya çıkmasına rağmen, ulusal kimlik inşası sürecinde homojen bir nüfus yapısı oluşturma eğiliminde olmuştur. Türkler, Makedonlar, Ulahlar, Arnavutlar ve Yahudiler gibi çeşitli etnik ve dini topluluklara ev sahipliği yapmasına karşın, Yunanistan resmî söyleminde etnik azınlıkları tanınamakta ve nüfusunun homojen bir yapıya sahip olduğunu öne sürmektedir. Batı Trakya Türkleri de bu bağlamda, Lozan Barış Antlaşması'nda kullanılan "Müslüman" ifadesine dayanılarak, etnik kimlik yerine dini kimlik temelinde tanımlanmaktadır. Yunanistan'ın Batı Trakya Türklerini "Müslüman azınlık" ya da "Yunan Müslümanları" olarak adlandırması, devletin azınlık politikalarının temel yönelimlerinden birini oluşturmaktadır (Hatipoğlu, 1999, s. 5) Bu yaklaşım, Yunanistan'ın azınlıkları resmi olarak tanımlama ve yönetme biçiminin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Devletin bu politikası, Lozan Barış Antlaşması çerçevesinde şekillenen azınlık hakları rejimi ve uluslararası hukuk bağlamında tartışmalara konu olmaktadır (Borou, 2009, s. 6). Özellikle Batı Trakya Türkleri açısından, etnik kimliğin tanınması konusundaki talepler ve Yunanistan'ın resmi söylemi arasındaki farklılıklar, azınlık haklarıyla ilgili devam eden hukuki ve siyasi tartışmaları gündeme getirmektedir (Aykoç, 2009, s. 5).

Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından, ulus inşa süreci yeni devletin şekillendirilmesinde belirleyici bir unsur olmuştur. Modern ulus-devlet anlayışı çerçevesinde, yeni yönetim, dini ve yerel kimlikler temelinde şekillenen toplumsal yapıyı ortak bir ulusal kimlik etrafında bütünleştirmeyi amaçlamıştır. Bu süreç, büyük ölçüde modernleşme, merkezi yönetimin güçlendirilmesi ve eğitim politikalarıyla desteklenmiştir. Bağımsızlık sonrası Yunan hükümetleri, halkın büyük bir kısmını oluşturan kırsal kesimdeki nüfusun ulusal bilince kazandırılması yönünde politikalar geliştirmiştir. Bu bağlamda, eğitim ve kamu kurumları aracılığıyla ulusal kimliğin güçlendirilmesi hedeflenmiş ve özellikle tarih, dil ve kültürel unsurlar bu sürecin merkezinde yer almıştır. Ulus inşa süreci hem iç dinamikler hem de dönemin uluslararası konjonktürü çerçevesinde şekillenmiş, Avrupa devletlerinin desteği ve etkisi de bu süreçte önemli bir rol oynamıştır. Megali İdea bağlamında şekillenen Yunan milliyetçiliği, tarihsel süreçte dil, din ve etnisite unsurlarına dayanarak ulusal kimlik inşasını sürdürmüş ve bu çerçevede Batı Trakya'daki Müslüman azınlık farklı dönemlerde çeşitli politikaların odağında yer almıştır (Erdem, 2019, s. 78).

1922 yılında yaşanan ve Küçük Asya Felaketi olarak adlandırılan gelişmelerin ardından gerçekleştirilen nüfus mübadelesi, Yunanistan'ın demografik yapısını ve ulusal kimlik politikalarını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu süreç, Megali İdea olarak bilinen genişlemeci ideolojinin resmi söylem düzeyinde geri plana itilmesine ve devlet politikalarının iç dinamiklere odaklanmasına neden

olmuştur (Sönmezoğlu, 2005, s. 145).

Yunanistan, bu dönemde sınırlarını genişletme politikaları yerine, ulusal kimliğin homojenleştirilmesine yönelik projelere ağırlık vermiştir. 1923 Lozan Mübadelesi çerçevesinde, Türkiye ve Yunanistan arasında gerçekleştirilen zorunlu nüfus değişimi, ülkedeki etnik yapıyı dönüştürmüş ve devletin ulusal bütünlüğü sağlama yönündeki politikalarını pekiştirmiştir. Bu bağlamda, nüfus mübadelesi, Yunanistan'ın modern ulus-devlet inşa sürecinde bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Clogg, Yunan devletin kuruluş aşamasındaki kimlik inşası sürecinin, modern dönemde de azınlıklara yönelik politikalarını şekillendirdiğini belirtmektedir (Clogg, 1997).

1950'li ve 1960'lı yıllarda, Yunanistan'ın Kıbrıs politikaları çerçevesinde "Enosis" fikrini desteklemesi, Yunan ulusçuluğunun sadece kültürel bir boyutta kalmadığını, aynı zamanda siyasi bir yönelim içerdiğini göstermektedir. Bu dönemde, Enosis düşüncesi, Kıbrıs'ın Yunanistan ile birleşmesini savunan bir politika olarak benimsenmiş ve Yunanistan'ın dış politikasında önemli bir yer tutmuştur. Bu gelişmeler, Helenizm'in yalnızca tarihsel ve kültürel bir kimlik anlayışıyla değil, aynı zamanda ulusal ve siyasi hedeflerle şekillenen bir ideoloji olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Yunanistan'ın ulus-devlet anlayışı çerçevesinde, küresel ölçekteki Yunan toplulukları ile tarihsel bağlarını koruma ve bu topluluklar üzerinde kültürel ve siyasi etki sağlama yönündeki politikaları belirleyici olmuştur (Aykoç, 2009, s. 255).

Yunanistan'ın azınlık politikaları, ulusal bütünlüğü ve sosyal uyumu sağlama hedefi doğrultusunda şekillenmiş ve bu bağlamda azınlık gruplarının entegrasyonu devlet politikalarının önemli bir unsuru haline gelmiştir (Kitsikis, 1963). Bu süreçte, azınlıkların ulusal kimlik ile bütünleşmelerini teşvik eden uygulamalar benimsenmiş; dil, eğitim ve kültürel alanlarda çeşitli düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Yunanistan'ın azınlık politikalarının temel yönelimlerinden biri, ortak bir ulusal kimlik etrafında birlik oluşturmayı hedefleyen entegrasyon politikalarıdır. Bu politikalar, azınlık topluluklarının Yunan kültürel değerlerini ve dilini benimsemeleri yönünde şekillenirken, dini ve etnik kimlik farklılıklarının yönetilmesi konusunda farklı dönemlerde değişkenlik göstermiştir. Bu durum, azınlık haklarıyla ilgili hukuki çerçeve, uluslararası normlar ve iç dinamikler bağlamında çeşitli tartışmalara konu olmuştur (Aykoç, 2009, s. 297).

Yunanistan'ın azınlık politikalarının önemli bir yönü, etnik kimliklerin resmî söylemde tanınma biçimine dayanmaktadır. Yunan devlet politikalarında, toplumun ortak bir kültürel mirası paylaştığı ve bu bağlamda etnik kimliklerden ziyade ulusal bütünlüğün esas olduğu vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, farklı etnik ve kültürel kimliklerin kamusal alandaki görünürlüğü sınırlayan bir anlayışı yansıtmaktadır. Özellikle Lozan Barış Antlaşması'nda geçen "Müslüman" tanımlaması temel alınarak, Yunanistan'da bu grup dışındaki etnik azınlıkların

resmî olarak tanınmadığı görülmektedir. Bu durum, azınlık gruplarının kimliklerini ifade etmeleri ve kültürel haklarını korumaları konusunda çeşitli tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede, eğitim, dil kullanımı ve sivil toplum faaliyetleri gibi alanlarda azınlık haklarına ilişkin farklı dönemlerde değişkenlik gösteren uygulamalar söz konusu olmuştur (Özcan, 2019, ss. 19-23). Yunan hükümetleri, zaman zaman azınlıkların kimlik ifadeleri konusunda farklı politikalar benimsemiş olup, bu süreçte uluslararası gelişmeler de yön vermiştir. Bu farklılaşmanın belirgin örneklerinden biri, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) bağımsızlık ilanı sonrası dönemde gözlemlenmiştir. Özellikle KKTC'nin ilanından sonra Yunanistan'da "Türk" kimliğine yönelik resmî söylemlerde değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişikliklerin, azınlık toplulukları açısından sosyo-politik etkiler yarattığı ve kimlik ifadeleri üzerindeki kamusal kısıtlamalar ile tartışmalara neden olduğu belirtilmektedir.

Eğitim politikaları, Yunanistan'daki azınlıkların kültürel kimliklerini koruma süreçlerinde belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu kapsamda, Yunanistan'ın eğitim politikaları, azınlık öğrencilerinin Yunan dilini ve kültürünü daha geniş çapta benimsemelerini teşvik eden uygulamalar içermektedir. Eğitim alanındaki düzenlemeler, azınlık okullarının finansal ve yapısal kaynaklara erişimi, müfredat içeriği ve öğretmen atamaları gibi çeşitli alanlarda şekillenmiştir. Azınlık eğitiminin yapısal zorlukları arasında, azınlık okullarına yönelik kaynak tahsislerinin yetersizliği, eğitim programlarında Yunan dilinin ağırlığının artırılması ve azınlık dillerine ayrılan sürenin kısıtlanması gibi uygulamalar yer almaktadır. Bu durum, azınlık öğrencilerinin ana dillerini öğrenme ve kültürel kimliklerini sürdürme süreçlerini etkileyen önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilmektedir (Kelağa Ahmet, 2005). 1962 yılından itibaren faaliyet gösteren Trakya Koordinasyon Konseyi'nin, azınlık eğitimiyle ilgili çeşitli tartışmalara konu olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede, azınlık okullarındaki öğretmen atamaları, ders materyali eksiklikleri ve okul kapatmaları gibi uygulamalar tartışmaların temel başlıkları arasında yer almıştır. Konseyin resmî belgelerinde, azınlık eğitime yönelik düzenlemelerin zaman içinde değişiklik gösterdiği ve çeşitli kısıtlamalar içerdiği görülmektedir. Böyle bir konseyin faaliyetlerinin kamuoyundan gizli yürütüldüğü yönündeki iddialar, Yunanistan'ın azınlık politikalarına yönelik yaklaşımını ve bu konudaki stratejik hedeflerini anlamak açısından önemli bir gösterge olarak değerlendirilmektedir. Bazı kaynaklarda, Trakya Koordinasyon Konseyi'ne devletin çeşitli kurumlarından, özellikle de istihbarat birimlerinden temsilcilerin katıldığına dair iddialara yer verilmektedir. Bu durum, yapının yalnızca devlet politikalarını uygulamakla kalmayıp, azınlık meselelerine yönelik daha kapsamlı bir yönetim mekanizması olarak işlediği şeklinde yorumlanmaktadır (İliadis, 2021). Batı Trakya'da eğitimle ilgili mevcut sorunlar, öğretmen ve ders materyali eksikliği, azınlık okullarının kapatılması, sadece Selanik Özel Pedagoji Akademisi'nin (SÖPA) mezunu

öğretmenlerin atanması ve bu öğretmenlere mesleki gelişim olanaklarının sağlanmaması gibi unsurlar çerçevesinde şekillenmektedir. Ayrıca, anadil temelli anaokulu açılmasına yönelik izinlerin verilmemesi, yeni okul binalarının tahsis edilmemesi ve kültürel antlaşmalarda öngörülen kontenjan öğretmenlerinin istihdamındaki sınırlamalar da azınlık eğitimiyle ilgili tartışmalara yol açan unsurlar arasında yer almaktadır. Türk öğrencilerin Türkiye'den mezun olduklarında aldıkları diplomaların Yunanistan'daki denklik süreçlerinde yaşanan sorunları da dikkate alındığında, azınlık eğitimiyle ilgili meseleler hem ulusal hem de uluslararası hukuk açısından farklı perspektiflerden ele alınmaktadır (Abdurrahman, 2019).

Yunanistan'ın azınlık politikaları içerisinde iskân ve göç uygulamaları da önemli bir yer tutmaktadır. Bu politikalar, özellikle demografik dengelerin şekillendirilmesi ve nüfus dağılımının düzenlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Bu kapsamda, azınlık nüfusunun yoğunlukta olduğu bölgelerde devletin iskân politikaları aracılığıyla nüfus yapısında değişiklikler meydana getirdiği gözlemlenmektedir. Bu politikaların önemli yönlerinden biri, belirli bölgelere Yunanca konuşan Ortodoks nüfusun yerleştirilmesi ve bu sayede toplumsal yapının yeniden şekillendirilmesidir. Bu tür uygulamalar, devletin ulusal bütünlük ve güvenlik politikaları çerçevesinde değerlendirilmiş ve dönemsel olarak farklı stratejilere konu olmuştur. Demografik yapı üzerinde etkili olan bu politikalar, tarihsel süreç içerisinde farklı toplumsal ve siyasal dinamiklerin etkisiyle şekillenmiştir. Devletin göç ve iskân stratejileri hem iç siyaset hem de uluslararası konjonktür çerçevesinde şekillenmiş ve azınlık politikaları bağlamında tartışmalara konu olmuştur.

Batı Trakya'daki Müslüman azınlığın dini ve sosyal kurumlarına yönelik politikalar, azınlık hakları bağlamında önemli tartışmalara konu olmaktadır. Uluslararası anlaşmalar ve Lozan Barış Antlaşması çerçevesinde, azınlığın dini özerkliği güvence altına alınmış olup, Müftülerin seçimle belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ancak, Yunanistan'da müftülerin atanması ve bu süreçlerin devlet denetiminde yürütülmesi, Batı Trakya'da "seçilmiş müftü" ve "atanmış müftü" ayrımına neden olmuştur. Bu durum, azınlık toplumunun dini liderlerini kendi iradesiyle seçme hakkı ile devletin azınlık yönetimine ilişkin politikaları arasındaki gerilimleri ortaya çıkarmaktadır. Müftü atamaları konusundaki düzenlemeler, Yunanistan'ın iç hukuk uygulamaları ile uluslararası yükümlülükleri arasında yorum farklılıklarına yol açmaktadır. Müslüman azınlığın dini ve sosyal kurumlarına yönelik denetim politikaları, dini özerklik bağlamında değerlendirilmekte olup, uluslararası hukuktaki azınlık haklarıyla ilgili tartışmaların da bir parçası olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede, azınlık toplumunun kendi kurumlarını yönetme ve kimliklerini sürdürme süreci, farklı hukuki ve siyasi dinamiklerden etkilenmektedir (Cin, 2003)

Yunanistan Meclisi tarafından 1955 yılında kabul edilen 3370 sayılı Yunanistan Vatandaşlık Yasası'nın 19. maddesi,

azınlık gruplarını doğrudan etkileyen düzenlemeler içermektedir. Söz konusu madde, Yunan ırkından olmayan vatandaşların ülke dışına çıkmaları durumunda, geri dönmeyeceklerine kanaat getirilmesi halinde vatandaşlıktan çıkarılmalarına olanak tanımaktaydı. Bu düzenleme, özellikle Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlığını etkilemiş ve 1955-1998 yılları arasında seyahat edenler, Yunan ordusunda görev yapanlar da dâhil olmak üzere yaklaşık 60.000 kişinin vatandaşlıktan çıkarıldığı belirtilmiştir. Yunanistan İçişleri Bakanlığı, 19. madde kapsamında vatandaşlıktan çıkarılanların sayısını 46.638 olarak açıklarken, Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) tarafından yayımlanan bir raporda bu sayının 60.000 olduğu ifade edilmiştir. Bu madde, 31 Ağustos 1998 tarihinde yürürlükten kaldırılmış olmakla birlikte, geriye dönük uygulanmamış ve vatandaşlıktan çıkarılan bireylerin haklarının iadesine yönelik bir düzenleme yapılmamıştır. Dolayısıyla, istekleri dışında vatandaşlıktan çıkarılan bireyler yeniden Yunan vatandaşı olma imkânına sahip olamamıştır (Derin, 2021, s. 62). Hukuki açıdan, bu yasanın eşit yurttaşlık ilkesiyle uyumlu olup olmadığı tartışmalara konu olmuştur. Heraclides, bu düzenlemenin Anayasaya aykırı olduğunu belirterek, vatandaşlıktan çıkarılma işlemlerinin keyfi bir biçimde ve açık celsede görüşülmeden gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Uzun yıllar boyunca yürürlükte kalmasının nedenini ise, azınlık nüfusunun demografik gelişimini kontrol altına almak amacıyla uygulanan bir yöntem olarak değerlendirmiştir (Heraclides, 2003, s. 303).

Batı Trakya'daki mülkiyet yapısında yaşanan değişimler, azınlık hakları ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından önemli tartışmalara konu olmuştur. Yunanistan'ın mülkiyet politikaları, bölgedeki arazi dağılımını yeniden şekillendiren uygulamalar içermekte olup, bu çerçevede çeşitli kamulaştırma ve arazi birleştirme (anadasmos) süreçleri yürütülmüştür. Tarihsel veriler incelendiğinde, Lozan Antlaşması döneminde Batı Trakya'daki azınlık nüfusunun sahip olduğu toprak oranının yaklaşık %84 seviyesinde olduğu, Helsinki Watch'ın 1990 yılı raporunda ise bu oranın %20 seviyelerine düştüğünün belirtildiği görülmektedir (Helsinki Watch, 1990, s. 4). Azınlık mülkiyet yapısındaki değişimde, toprak satın alma ve satma süreçlerinde uygulanan çeşitli kısıtlamalar, kamusal finansman politikaları ve kredi mekanizmaları belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Yunan Ziraat Bankası tarafından sağlanan uzun vadeli ve faizsiz kredilerin, azınlık topraklarının çoğunluk nüfusu tarafından satın alınmasını teşvik eden bir mekanizma oluşturduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte, azınlık mensuplarının toprak satın alma haklarında çeşitli idari ve bürokratik kısıtlamalarla karşılaşmaları da tartışmalara neden olmuştur. Batı Trakya'daki Türk toplumunun ekonomik yaşamında tarımın merkezi bir rol oynadığı düşünüldüğünde, mülkiyet üzerindeki kısıtlamaların etkisi daha belirgin hale gelmektedir. Buna ek olarak, tarımsal üretimde kullanılan ekipmanlara erişimde yaşanan zorluklar da dikkat çekmektedir. Özellikle, tarımla uğraşan azınlık

mensuplarının traktör sahibi olmalarına rağmen, uzun yıllar boyunca traktör ehliyeti almada bürokratik engellerle karşılaşmaları, tarımsal faaliyetler açısından önemli bir sınırlama olarak değerlendirilmiştir (Özcan, 2019, s. 102).

Türk-Yunan ilişkileri bağlamında, Batı Trakya ve bu bölgedeki azınlık meselesi üzerine çeşitli akademik çalışmalar yürütülmekte olup, farklı bakış açılarına sahip çok sayıda araştırmacı konuya dair değerlendirmeler sunmaktadır. Bu akademik çalışmalar, azınlığın toplumsal entegrasyonu, kültürel hakları ve etnik ilişkileri gibi konuları ele alarak çeşitli analizler ve yorumlar ortaya koymaktadır. Yunan siyaset bilimci Heraclides, modern devletlerin azınlıklara yönelik politikalarının demokrasi, hukuk devleti ilkeleri ve ayrımcılık karşıtı normlarla uyumlu olması gerektiğini vurgulamaktadır. Ona göre, bir ülkede farklı kültürel gruplara yönelik uygulamalar, o ülkenin demokratik gelişmişliğini ve hukukun üstünlüğü anlayışını yansıtan temel göstergelerden biridir (Heraclides, 2003, s. 290). Heraclides ayrıca, Türkiye ve Yunanistan'ın ülkelerindeki azınlıkları zaman zaman ulusal güvenlik perspektifiyle ele aldıklarını öne sürmektedir. Yunanistan açısından, Batı Trakya'daki Türk azınlığın, jeopolitik konumu nedeniyle tarihsel olarak güvenlik politikalarına entegre edildiğini ve bu bağlamda farklı yaklaşımlara konu olduğunu belirtmektedir. Bu değerlendirmeler, Batı Trakya'daki azınlık meselesinin yalnızca iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler çerçevesinde değil, aynı zamanda uluslararası hukuk, demokrasi standartları ve güvenlik anlayışları bağlamında ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır (Heraclides, 2003, s. 290).

Süleyman Kocabaş, Yunanistan'ın Batı Trakya Türklerine yönelik politikalarını değerlendirirken bu topluluğun Türkiye lehine daima "Truva Atı" statüsünde görüldüğünü öne sürmektedir. Ona göre, Yunanistan, azınlık nüfusuna yönelik çeşitli idari, hukuki, siyasi ve ekonomik düzenlemelerle nüfus hareketliliğini şekillendirmeye çalışmıştır. Kocabaş ayrıca, Yunanistan'ın azınlık politikalarının tarihsel bağlamda çeşitli tartışmalara konu olduğunu ve bu politikaların, demografik yapı ile kültürel kimlik üzerinde etkiler doğurduğunu belirtmektedir. Bu çerçevede, azınlık topluluklarının toplumsal yapıya entegrasyonu, hak ve özgürlükler çerçevesinde ele alınması gereken bir mesele olarak değerlendirilmektedir. Azınlık hakları konusundaki akademik tartışmalar, Yunanistan'ın Batı Trakya'daki Türk toplumuna yönelik politikalarının uluslararası hukuki normlar, azınlık haklarına dair sözleşmeler ve iç siyaset dinamikleri çerçevesinde incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Kocabaş, 1988, ss. 239-240).

Heraclides, çalışmasında Yunanistan'ın Batı Trakya'daki Türk azınlığına yönelik politikalarının, Türkiye'nin İstanbul'daki Rum azınlığa uyguladığı baskılara -özellikle 1955 yılında yaşanan 6-7 Eylül Olayları ve 1964 sürgünleri gibi gelişmelere- kıyasla daha düşük seviyede olduğunu iddia etmektedir. Ona göre, bu durum Yunan yönetiminin bilinçli bir politik tercihi olmaktan ziyade, yönetimsel

zorluklar ve Yunanistan'ın uluslararası platformlarda farklı bir imaj çizme çabasına dayanmaktadır (Heraclides, 2003, s. 300). Bununla birlikte, Yunanistan'ın Batı Trakya'daki azınlık topluluğuna yönelik uygulamaları uluslararası hukuki çerçevede çeşitli tartışmalara konu olmuştur. Özellikle, Türk ibareli sivil toplum kuruluşlarının kapatılması ve azınlığın etnik kimliğini tanımayan politikalar, azınlık hakları konusunda farklı yorumlara yol açmaktadır.

Yunanistan'daki sivil toplum kuruluşlarının hukuki statüsü ile ilgili süreçler, AİHM kararlarına da yansımıştır. Özellikle *Tourkiki Enosi Xanthis ve Diğerleri v. Yunanistan* (Başvuru No: 26698/05) ve *Bekir-Ousta ve Diğerleri v. Yunanistan* (Başvuru No: 35151/05) davalarında, AİHM, dernek kurma özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu kararlar, Yunanistan'ın Batı Trakya Türk azınlığının etnik kimliğini kamusal alanda ifade etmesini kısıtlayan uygulamalarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle İTB'nin iç hukuk süreçlerini tamamlamasının ardından AİHM tarafından lehine verilen kararların uygulanmaması, uluslararası hukukun yorumlanışı açısından önemli bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Bu durum, Yunanistan'ın azınlık politikalarının uluslararası insan hakları normlarıyla uyumluluğu açısından ciddi akademik ve hukuki değerlendirmelere konu olabilecek bir alan sunduğunu göstermektedir.

Heraclides, Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rumlarını sosyoekonomik açıdan karşılaştırarak, iki topluluğun eğitim ve meslek dağılımındaki farklılıklarına dikkat çekmiştir. Ona göre, Batı Trakya'daki Türk azınlığı ağırlıklı olarak tarımla uğraşan, eğitim düzeyi düşük bir topluluk olarak tanımlanırken; İstanbul'daki Rum azınlığı kozmopolit, eğitilmiş ve ekonomik açıdan daha güçlü bir grup olarak nitelendirilmektedir (Heraclides, 2003, s. 300). Heraclides'in bu değerlendirmesi, azınlık topluluklarının tarihsel bağlamda karşılaştıkları farklı koşulları yeterince dikkate almadığı yönünde eleştirilmiştir. Batı Trakya'daki Türk azınlığının eğitim süreci, azınlık hakları bağlamında çeşitli kısıtlamalara ve yapısal sorunlara konu olmuştur. Örneğin, Lozan Antlaşması döneminde yaklaşık 300 civarında olan azınlık okulu sayısının zamanla 100'ün altına düşmesi, azınlık eğitiminin kurumsal yapısında önemli değişimlere yol açmıştır. Ayrıca, öğretmen yetiştirme sürecinde SÖPA gibi projelerin hayata geçirilmesi ve azınlık eğitime yönelik çeşitli düzenlemeler, eğitim alanındaki dinamikleri doğrudan etkilemiştir (Kelağa Ahmet, 2014, ss. 185-206).

Eğitim süreçlerindeki bu yapısal farklılıklar, azınlık topluluklarının mesleki dağılımına da yansımış ve Batı Trakya'daki Türk azınlığının istihdam olanaklarını sınırlamıştır. Tarıma dayalı ekonomik faaliyetlerin ön planda olması, alternatif meslek alanlarına yönelim konusunda kısıtlayıcı bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Buna karşılık, İstanbul'daki Rum azınlık, tarihsel olarak ticaret ve eğitim alanlarında daha

güçlü bir kurumsal yapıya sahip olmuş ve bu durum, topluluğun ekonomik ve sosyal statüsünü pekiştirmiştir. Bu bağlamda, Heraclides'in yaptığı karşılaştırma, azınlıkların eğitim ve ekonomik yapılarının tarihsel bağlamda nasıl şekillendiğine dair belirli unsurları göz ardı ettiği yönünde eleştirilmiştir. Eğitim ve mesleki gelişim süreçlerindeki bu farklılıklar, elde edilen sonuçların kesinliği konusunda çeşitli tartışmalara yol açmaktadır. Lozan Antlaşması döneminde 300 civarı olan okul sayısının günümüzde 100'ün altına düşürülmesi, SÖPA gibi projeler ve azınlığın eğitimine zarar veren diğer uygulamalar dikkate alınmamıştır. Ayrıca eğitimsiz bir toplumun tarım dışında başka alanlarda istihdam edilmesi de mümkün olamamaktadır. Yunan yönetimi bu konuda olumlu bir girişimde bulunmamıştır. Öte yandan İstanbul'daki Rum azınlık iyi eğitim almış, kültürlü bireylerden oluşmaktadır. Bu durum, Rumların eğitim almaları ve ticaret yapmaları için uygun şartlara sahip olduklarını göstermektedir. Bu olumlu koşulların Rumların daha eğitilmiş ve kültürlü olmalarına katkı sağladığı düşünülebilir. Dolayısıyla bu durum Heraclides'in yaptığı karşılaştırmanın eksikliğini ve Batı Trakya Türk azınlığının yaşadığı eğitim ve diğer alanlardaki kısıtlamaları göz ardı ettiğini işaret etmektedir. Bu eksiklikler elde edilen sonuçların kesinliği konusunda belirsizlik yaratmaktadır.

Heraclides, Yunanistan'ın üç sınır ili olan Ksanthi, Rodop ve Evros'ta yaşayan Müslüman toplumun büyük bir kısmının eski-Türk (Paleomusulmani) kökenli olduğunu ve bu topluluğun Türk milliyetçiliği, Kemalizm, laik yönetim ve Batılılaşmaya mesafeli yaklaştığını öne sürmektedir. Bu iddiasını, Osmanlı İmparatorluğu'nun son Şeyhülislamı Mustafa Sabri'nin halifeliğin kaldırılmasının ardından Batı Trakya'ya yerleşmesi ve bu süreçte Osmanlı dini geleneğinin korunmasına yönelik etkilerine dayandırmaktadır. Heraclides'e göre, Mustafa Sabri ile birlikte firari olarak nitelendirilen, Türkiye Cumhuriyeti tarafından milli mücadeleye karşı faaliyetleri nedeniyle vatandaşlıktan çıkarılan ve yurtdışına sürgün edilen kişilerden oluşan "150'likler" Batı Trakya'ya sığınmış ve bu durum bölgedeki azınlık toplumunda ideolojik bir ayrışmaya yol açmıştır. Eğitim, dini kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve toplumsal yaşamda bu ayrışmanın etkilerinin 1970'lere kadar devam ettiği ifade edilmektedir. Bu süreç, Batı Trakya'daki azınlık toplumu içinde farklı siyasal ve kültürel eğilimlerin oluşmasına katkıda bulunmuş, bu bağlamda çeşitli sosyo-politik dinamikleri etkilemiştir. Aynı zamanda, bu farklılaşmanın azınlık hakları, eğitim politikaları ve toplumsal bütünleşme açısından uzun vadeli sonuçlar doğurduğu değerlendirilmiştir. Yunanistan'ın, azınlık içindeki bu iç dinamikleri nasıl ele aldığı ve yönetim politikalarının bu süreçleri nasıl şekillendirdiği akademik tartışmalara konu olmaya devam etmektedir (Heraclides, 2003, s. 300).

Yunanistan, uyguladığı azınlık politikaları çerçevesinde Kuçovlular, Arnavutlar ve Karakaçanlar gibi farklı etnik ve dilsel grupları ulusal kimlik inşası sürecinde Yunan

toplumuna entegre etmiştir. Bu grupların, zaman içinde Yunan ulusal kimliğine güçlü bir aidiyet geliştirdikleri belirtilmektedir. Ancak, azınlık politikalarına ilişkin asıl tartışmalar, 1913-1922 yılları arasında "Yeni Ülkeler" (Nees Hores) olarak adlandırılan bölgelerin Yunan topraklarına katılmasıyla daha belirgin hale gelmiştir. Bu süreçte, farklı etnik ve kültürel grupların asimilasyonu devlet politikalarının önemli bir unsuru olmuş, ancak Batı Trakya Türkleri kimliklerini koruma yönünde güçlü bir direnç göstermiştir. Azınlık politikalarına dair değişim, özellikle Batı Trakya Türklerinin kimliklerini muhafaza etmeleri ve bu durumun Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerde etkili olmasıyla ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda, Yunanistan'ın Batı Trakya'daki azınlık politikalarında zaman içinde belirli düzenlemelere gittiği ve bu politikaların iç ve dış dinamiklerden etkilendiği belirtilmektedir (Heraclides, 2003, s. 300-313). Batı Trakya Türklerinin siyasi hak mücadelesinin öncüsü olan Dr. Sadık Ahmet de, cezaevinde tuttuğu günlüklerinde, azınlık politikalarına yönelik belirli değişimlerin yaşanabileceğine dair gözlemlerini şöyle paylaşmıştır:

ET 1 kanalında saat 18:30'da Atina'da Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından Yunanistan'ın dış politikası ile ilgili seminer düzenlendiğini gördüm. Konuşmacılar arasında üç siyasi parti lideri Sayın Miçotakis, Sayın Papandreu ve Sayın Florakis vardı. Paneli yöneten isim ise, daha önce PASOK hükümetinde Türkiye-Yunanistan ilişkileriyle ilgilenen Sayın Kapsis'ti. Miçotakis mümkün olduğu kadar bizim konulara değinmedi. Papandreu: "yapılan yanlışlıklar vardır, düzeltmemiz lazım" dedi. Florakis bizim olayları ve azınlığın durumunu tamamen dile getirdi ve şöyle dedi: "Müslüman azınlığı ekonomik ve kültürel alanda desteklemek lazım. İskeçe'nin Pomak köyleri Atatürk zamanından önceki devirde yaşıyorlar hala. Son zamanda Türkiye'ye Yunanistan'da insan haklarına saygı yok deme fırsatı verdik olan olaylarla." Hepsinin ortak tarafı beynelmilel anlaşmalara, azınlık ve insan haklarına saygı duyduklarını söylemeleri, azınlık politikasının gözden geçirilip olan yanlışlıkları düzeltmede hemfikir olmaları. Yaptıkları bu konuşmalarla azınlığa yapılan ayırım ve hataların olduğunu kabul etmeleri bizim için sevindiricidir. Bundan böyle düzeltme çareleri aranacağına inanıyor ve azınlığın daha güzel günler göreceğine kesin gözüyle bakıyorum (Ahmet, 2021, ss. 182-183)

Dr. Sadık Ahmet'in notlarında, Yunanistan'daki parti liderlerinin geçmişte azınlıklara yönelik uygulanan politikaların gözden geçirilmesi gerektiğine dair açıklamalar yaptığı ve bu konuda bazı adımların atılabileceğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda dikkat çeken bir diğer husus, Dr. Sadık Ahmet'in azınlık kimliğiyle ilgili söylemleri ve Türklük vurgusu nedeniyle hapis cezasına çarptırılmış olmasına rağmen cezaevinde dahi bu konuda iyimser bir perspektif ortaya koymasındır. Azınlık hakları konusundaki uluslararası tartışmalar göz önüne alındığında bu süreç Yunanistan'ın iç hukuk politikaları ve azınlıklarla ilgili düzenlemelerinin uluslararası insan hakları

normlarıyla uyumluluğu açısından önemli bir bağlam sunmaktadır.

Dr. Sadık Ahmet'in mücadelesi, Batı Trakya Türklerinin kimlik ve hak mücadelesinde dönüm noktalarından biri olmuş; onun girişimleri, azınlık haklarının uluslararası hukuk ve insan hakları normları çerçevesinde değerlendirilmesini sağlayan bir zemin oluşturmuştur. Azınlık hakları, Lozan Antlaşması'nın hükümleriyle güvence altına alınmış olmakla birlikte, uygulamada karşılaşılan zorluklar, zaman içinde değişen siyasi dinamikler ve uluslararası baskılar çerçevesinde şekillenmiştir. Sadık Ahmet'in vefatının ardından da Batı Trakya'daki azınlık meselesi, akademik ve diplomatik platformlarda tartışılmaya devam etmekte; azınlık haklarına yönelik uygulamalar, Yunanistan'ın iç siyasetindeki gelişmeler, Avrupa Birliği çerçevesindeki yükümlülükleri ve Türkiye-Yunanistan ilişkileri bağlamında ele alınmaktadır. Onun mücadelesi, azınlık haklarının korunması ve geliştirilmesi yönündeki akademik ve hukuki tartışmalara ışık tutmaya devam etmektedir.

Yunanistan'ın Batı Trakya Türklerine yönelik politikalarında değişim, 14-15 Mayıs 1991 tarihlerinde dönemin Yunan Başbakanı Konstantinos Mitsotakis'in bölgeye yaptığı ziyaretle belirgin hale gelmiştir. Mitsotakis, bu ziyaret sırasında geçmişte azınlık politikalarında hatalar yapıldığını kabul etmiş ve Batı Trakya'daki Müslüman toplumun eşit hak ve sorumluluklara sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca bundan sonra bölgeye yapılacak yatırımların artması gerektiğini belirtmiştir (Derin, 2022, ss. 65-86). Bu çerçevede, Mitsotakis hükümeti tarafından duyurulan İsonomia-İsopolitia politikası, hukuki ve idari düzeyde eşitlik ilkelerini içermekte olup, azınlık mensuplarına gayrimenkul satın alma, ehliyet alma ve konut bakım-onarım gibi temel vatandaşlık hakları kapsamında çeşitli düzenlemeler getirmiştir (Iraklidis, 2001, ss. 312-313). Mitsotakis'in bölgeye yönelik yaptığı bu açıklamalar, Yunanistan'ın iç siyasetinde ve Türkiye-Yunanistan ilişkileri bağlamında farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bu politikaların, Batı Trakya'daki azınlık haklarının iyileştirilmesine yönelik bir adım olmasının yanı sıra, bölgenin gelişimine katkı sağlamak ve Türkiye'nin Batı Trakya'daki politik söylemlerine karşı bir denge unsuru oluşturmak amacı taşıdığı ileri sürülmüştür. Ayrıca, Mitsotakis'in konuşmasında azınlığı Müslüman, Roman ve Pomak olarak sınıflandırması, Yunanistan'ın azınlık politikasında etnik ve kültürel ayrımları ön plana çıkaran bir perspektifin benimsendiğini göstermektedir. Bu ayrım, azınlık gruplarının tanımlanması ve yönetilmesi noktasında Yunanistan'ın izlediği politikalarda bir dönüşümü işaret etmekle birlikte, farklı akademik değerlendirmelere konu olmuştur.

Batı Trakya Türk azınlığının önemli yazarlarından Rahmi Ali, 29 Ocak 2021 tarihinde şahsi sosyal medya hesabından yaptığı "29 Ocak Olayı" başlıklı paylaşımında, Yunanistan'ın Batı Trakya'daki azınlık politikalarına yönelik değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu

değerlendirmede, 29 Ocak Olayının Batı Trakya Türk toplumu açısından tarihsel bir dönüm noktası olduğu vurgulanmıştır. Rahmi Ali'ye göre, azınlık kimliğinin ve aidiyetinin resmi makamlar tarafından inkâr edilmesi, toplum içinde büyük bir şok ve korkuya yol açmış, bu durum özellikle gençlerden yaşlılara kadar geniş bir kesimde toplu bir tepki oluşmasına neden olmuştur. Olayların asimilasyon politikalarına karşı güçlü bir karşı duruş geliştirdiği, ancak yetkililerin olası kitlesel eylemleri önlemeye çalıştığı belirtilmiştir. Buna rağmen, toplumun gösterdiği tepkinin kaçınılmaz olduğu ve geniş katılımlı bir yürüyüşün gerçekleştiği ifade edilmiştir. Rahmi Ali'nin değerlendirmesinde, 29 Ocak Olaylarının yalnızca Batı Trakya ile sınırlı kalmayan, ulusal ve uluslararası düzeyde de yankı uyandıran bir gelişme olduğu vurgulanmaktadır. Bu olayların belirli politik ve sosyal çevrelerde derin etkiler bıraktığı, azınlık toplumu içinde birlik ve dayanışma duygusunu pekiştirdiği ifade edilmiştir. Ayrıca, olayın yalnızca geçmişle sınırlı olmadığı, Batı Trakya'daki azınlık haklarına dair gelecekteki beklentiler ve politik yönelimler açısından da önemli bir referans noktası oluşturduğu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Rahmi Ali'nin paylaşımı, 29 Ocak Olaylarının azınlık hakları mücadelesinde tarihsel hafızanın korunması gerektiğine yönelik bir vurgu içermektedir.

Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türk toplumu içinde yer alan Pomak kökenli bireyler, Lozan Antlaşması kapsamında azınlık haklarına sahip Türk azınlık topluluğunun bir parçası olarak kabul edilmektedir. Hasan Paçaman, "Batı Trakya Bu" adlı eserinde, Yunan yönetiminin Batı Trakya'nın Balkan kolundaki köylerinde uyguladığı Pomaklaştırma politikasına dair çeşitli anlatımlara yer vermektedir. Ona göre, bu süreçte yetkililer çocuklara ve bölge halkına "Siz Türk değil, Pomaksınız" şeklinde telkinlerde bulunmuş ve Türklük bilincini zayıflatmaya yönelik söylemler geliştirmiştir. Paçaman, bu politikaların çeşitli araçlarla yürütüldüğünü ifade etmektedir. Özellikle, "Rum öğretmenler, jandarmalar, ezberledikleri şu sözleri söylüyorlardı hemen: Pomaklar, Büyük İskender'in soyundandır. Ve güzeldirler. Türkler ise çirkin. Siz hem güzel hem de akıllısınız. Hem sizin dedeleriniz Hristiyan'dı. Siz şimdi nasıl Müslüman dersiniz!" şeklindeki ifadelerle çocuklara farklı bir kimlik aşılarmaya çalışıldığını aktarmaktadır. Bunun yanı sıra, misyoner öğretmenlerin yüksek ücretlerle görevlendirilerek bölgedeki eğitim sisteminin dönüştürülmeye çalışıldığı, ancak halkın bu baskılara karşı güçlü bir direnç gösterdiği belirtilmektedir. Paçaman, "Her şeye rağmen fakir dağ köylüleri ne Türklüklerinden ne de dinlerinden vazgeçmiyorlardı." ifadesiyle, bölge halkının kimliklerini koruma çabasına vurgu yapmaktadır (Paçaman, 1999, ss. 117-118).

İskeçe Seçilmiş Müftü Yardımcısı Ahmet Hraloğlu, "Batı Trakya" konulu bir çalıştayda, bölgedeki Müslüman Türk azınlığının yaşadığı sorunlara dair şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

Batı Trakya, 1923 Lozan Antlaşması'yla Yunanistan'ın

hükümranlığına bırakılmış ve bu antlaşmayla bölgede yaşayan Müslüman Türk azınlığına sosyal, kültürel, dini ve milli haklar tanınmıştır. Ancak, zaman içinde Yunan yönetiminin bu hakları çeşitli düzenlemelerle sınırlandırdığı gözlemlenmiştir. (Hraloğlu, 2021, ss. 29-30).

Batı Trakya'da "Türklük" ve "Müslümanlık" kavramlarının iç içe geçmiş bir yapıya sahip olduğunu belirten Hraloğlu, azınlığın kimliğinin korunmasının bu iki unsurla doğrudan bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Yunan yönetiminin tarihsel süreçte bu kimliği asimile etmeye yönelik çeşitli politikalar izlediğini öne sürmektedir. Hraloğlu, özellikle 1967 Albaylar Cuntası sonrasında bu baskıların arttığını ve eğitim, dini kurumlar, vakıflar ve ifade özgürlüğü gibi temel alanlarda ciddi kısıtlamalar getirildiğini ifade etmektedir. Ayrıca, Yunanistan'ın taraf olduğu Lozan Antlaşması ve diğer uluslararası belgelerin azınlık haklarını güvence altına aldığını, ancak iç hukukta çıkarılan düzenlemelerle bu hakların daraltıldığını belirtmektedir. Müftülük, vakıflar ve eğitim alanlarında yaşanan sorunların çözüme kavuşturulmadığını belirten Hraloğlu, bu temel meselelerin zamanla daha da karmaşık hale geldiğini ve azınlık toplumunun haklarını tam anlamıyla kullanmasının önünde engeller oluşturduğunu dile getirmektedir (Hraloğlu, 2021, ss. 29-30).

Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği eski başkanı Sami Ali Toraman, "Batı Trakya" temalı bir çalıştayda, Yunanistan'ın azınlık eğitime yönelik politikalarına dair önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Toraman, eğitim alanında ciddi sorunlar yaşandığını ve özellikle ders kitaplarının azınlık eğitimi açısından önemli bir mesele teşkil ettiğini belirtmektedir. Toraman, Türkiye'den gönderilmesi gereken ders kitapları yerine, İstanbul doğumlu Yunanlı bir profesör olan Zengin tarafından hazırlanan kitaplar okutulduğunu ifade etmiştir. Bu durumun antlaşmalara aykırı olduğunu savunan Batı Trakya Türk toplumu, 1993 yılında öğretmenler ve öğrencilerin katılımıyla kitlesel bir boykot gerçekleştirmiştir. Bölgede yalnızca iki ortaöğretim kurumu bulunduğunu belirten Toraman, Muzaffer Salihoglu Lisesi ve Celal Bayar Lisesi'nin kapasite açısından yetersiz kaldığını ifade etmektedir. Ayrıca, üniversiteye girişte azınlık öğrencilerine binde beşlik bir kontenjan tanındığını, ancak devletin eğitim alanında yeterli desteği sağlamaması nedeniyle öğrencilerin akademik başarılarının olumsuz etkilendiğini dile getirmektedir. Toraman, 2011 yılında kapatılan SÖPA yerine yeni bir sistemin getirildiğini ve bu sistemin azınlık eğitimi açısından belirli riskler barındırdığını ifade etmektedir. Yeni sistemde, Yunanlı öğrencilerin de eğitim alabileceği bir bölüm açılacak ve bu çerçevede azınlık dili yerine "azınlık dilleri" okutulacaktır. Toraman'a göre, bu yaklaşım Yunanistan'ın azınlık toplumunu tek bir yapı olarak değil, Pomak, Türk ve Roman olmak üzere üç farklı grup olarak ele aldığını göstermektedir. Toraman, sunumunda özellikle eğitim alanındaki sorunlara odaklanmış olmasına rağmen, bölgedeki toplumun farklı kimlikler üzerinden ayrıştırılma çabalarına da dikkat çekmiştir (Toraman, 2021, s. 11).

Yukarıda verilen örnekler, Yunan hükümetlerinin Batı Trakya'daki Türk azınlığına yönelik sosyal, siyasal ve ekonomik alanlardaki kısıtlayıcı politikalarını ortaya koymaktadır. Bu politikalar çerçevesinde, Türk sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri sıkı denetim altında tutulmakta ve yöneticileri ile üyeleri üzerinde yoğun bir gözetim uygulanmaktadır. Yunanistan, Batı Trakya'daki Türk azınlığın eğitim, dil, kültür ve dini özgürlüklerine yönelik çeşitli kısıtlamalar getirirken, bu durum özellikle azınlık kimliğinin tanınması, eşit vatandaşlık hakları ve mülkiyet hakları gibi temel konular etrafında ciddi mücadele alanları yaratmaktadır. Bu mücadeleye yanıt olarak, Batı Trakya'da Türk azınlığın haklarını savunmak amacıyla çeşitli sivil toplum kuruluşları, dernekler ve örgütler faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar, azınlık toplumunun eğitim ve kültürel gelişimine katkıda bulunmayı, kimlik haklarının korunmasını ve Batı Trakya'da tüm toplumlar arasında diyalog ile iş birliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ancak, bu tür organizasyonların faaliyetleri zaman zaman hukuki ve idari engellerle karşılaşmakta olup, AİHM kararlarına rağmen bazı Türk derneklerinin resmiyetlerinin iade edilmemesi gibi durumlar, Yunanistan'ın azınlık haklarına yönelik politikalarının uluslararası insan hakları normları çerçevesinde tartışılmasına yol açmaktadır (AİHM, 2007; 2008a; 2008b).

Batı Trakya'daki Türk toplumunun huzurlu bir yaşam sürdürebilmesi ve sivil toplum kuruluşlarının etkin bir şekilde faaliyet gösterebilmesi, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin istikrarlı bir temele oturtulmasına bağlıdır. Karşılıklı güvenin tesis edilmesi, azınlıkların kültürel ve dilsel kimliklerinin korunması, insan haklarına saygı, eşitlik ve adalet ilkelerinin gözetilmesi bölgedeki toplumsal barış açısından önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, Batı Trakya'daki Türk azınlığın siyasi katılımının artırılması, mülkiyet haklarının korunması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve istihdam alanında ayrımcılığın önlenmesi, toplumsal bütünleşmeyi destekleyecek temel adımlar olarak değerlendirilmektedir. Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilerin bu çerçevede geliştirilmesi, Batı Trakya Türklerinin siyasal, ekonomik ve toplumsal açıdan daha güçlü bir konuma gelmesini destekleyebilir. Ancak, mevcut uygulamalar incelendiğinde, Yunanistan'ın bu beklentileri tam anlamıyla karşılamadığı ve Batı Trakya'daki azınlık haklarının, Lozan Antlaşması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer uluslararası insan hakları normları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir.

3. Türk Dış Politikasında Batı Trakya

Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilerin tarihsel arka planı incelendiğinde, taraflar arasındaki etkileşimin çoğunlukla rekabet ve gerilim ekseninde şekillendiği görülmektedir. Her iki devletin aynı coğrafyada yer alması, karşılıklı ve bölgesel çıkarlarının zaman zaman çatışmasına yol açmakta ve bu durum, iki ülke arasındaki diplomatik süreçleri zorlaştırmaktadır. İlişkilerdeki bu rekabetçi

yapının şekillenmesinde tarihsel deneyimler önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye ve Yunanistan, birbirleriyle yürüttükleri mücadeleler ve savaşlar sonucunda ulus-devletleşme sürecini tamamlamış olup, bu tarihsel geçmiş taraflar arasında kolektif hafızada derin izler bırakmıştır. Özellikle, ulusal kimlik inşasının büyük ölçüde karşılıklı üzerine kurulması, iki toplumun birbirini "öteki" veya potansiyel bir tehdit olarak algılamasına yol açmış ve güven eksikliğini pekiştirmiştir. Bu rekabetçi dinamiğin sürekliliğinde, ulusal kimlik algıları, jeopolitik çıkar çatışmaları ve güvenlik kaygıları belirleyici olmuştur. Taraflar, sorunları sıklıkla egemenlik, toprak bütünlüğü ve ulusal güvenlik perspektifinden değerlendirmiş, bu durum diplomatik müzakere süreçlerinin kırılgan hale gelmesine neden olmuştur (Özsüer, 2018, s. 243-248). Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin tarihsel olarak rekabet ve güvensizlik temelinde şekillenmesi, taraflar arasında kalıcı bir uzlaşma sağlanmasını güçleştirmiştir. Bununla birlikte, bu dinamiklerin aşılması, uluslararası hukuk, karşılıklı bağımlılık ve diplomatik diyalog mekanizmalarının daha etkin kullanılmasıyla mümkün olabilir (Aykoç, 2012, s. 457).

Lozan Barış Antlaşması ile temelleri atılan Türkiye Cumhuriyeti'nin Atatürk dönemi dış politikası, "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesi çerçevesinde barış ve iş birliği odaklı bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu doğrultuda, öncelikle Balkan ülkeleriyle ikili ilişkilerin güçlendirilmesi hedeflenmiş, ardından bölgesel iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik adımlar atılmıştır. Türkiye, Eylül 1933'te Yunanistan ile İçten Anlaşma Paktı'nı imzalayarak ikili ilişkileri resmî bir güven ortamına taşımış, Şubat 1934'te imzalanan Balkan Paktı ile bu iş birliği çok taraflı bir diplomatik çerçeveye oturtulmuştur (Barlas, 2010, s. 279-284). 1930'lu yıllar, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde yakınlaşma dönemlerinin ilki olarak kabul edilmektedir (Derin, 2022, ss. 65-86). Bu dönemde Yunanistan Başbakanı Eleftherios Venizelos'un 12 Ocak 1934 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday göstermesi, iki ülke arasındaki olumlu ilişkileri pekiştiren önemli bir diplomatik jest olarak değerlendirilmektedir (Özsüer, 2022, s. 9).

1950'li yıllarda Türkiye ve Yunanistan arasındaki diplomatik ilişkilerde önemli bir yakınlaşma süreci yaşanmıştır. Bu dönemde, Türkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile Yunan Kralı Pavlos arasındaki temaslar dikkat çekmiş, karşılıklı ziyaretler ve diplomatik görüşmeler yoğunlaşmıştır. 1952 yılında, iki ülkenin başbakanları Sofoklis Venizelos ve Adnan Menderes'in Ankara ve Atina'daki görüşmeleri, ikili ilişkilerin geliştirilmesine yönelik önemli adımlar arasında yer almıştır. Bu süreçte, Türkiye ve Yunanistan arasındaki iş birliği arayışları ivme kazanmış, diplomatik diyalog güçlendirilmiştir (Özkan, 2017, s. 324). İki ülkenin 1952 yılında NATO'ya katılması ve Batı Bloku içerisinde yer alması, jeopolitik dinamikleri değiştiren önemli bir gelişme olmuştur. NATO üyeliği, Türkiye ve Yunanistan'ın ortak güvenlik anlayışını

pekiştirmiş ve ABD'den sağlanan ekonomik ve askeri yardımlarla iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunmuştur (Allison & Nikolaydis, 1999; Kamil, 2017, s. 77-90).

6-7 Eylül 1955 olaylarının ardından, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerde Kıbrıs meselesi en önemli sorun alanlarından biri haline gelmiştir (Hale, 2000, s. 185). 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'a düzenlediği askeri harekât, Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadından çekilmesine ve iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin ciddi şekilde gerilmesine neden olmuştur (Bahçeli, 1990, s. 78). Bu süreç, 15 Kasım 1983'te KKTC'nin ilan edilmesiyle yeni bir boyut kazanmış ve taraflar arasındaki kriz daha da derinleşmiştir (Ker-Lindsay, 2011, s. 143). İkili ilişkiler, 1999 yılına kadar kayda değer bir iyileşme göstermemiş ve özellikle 1996 yılında yaşanan Kardak Kayalıkları Krizi, iki ülkeyi savaşın eşiğine getirmiştir (Heraclides, 2011, s. 178). Ancak, 1999 yılında Türkiye ve Yunanistan'da meydana gelen büyük depremler, iki ülke arasındaki ilişkilerde önemli bir kırılma noktası oluşturmuştur (Keridis, 2001, s. 112). Depremler sonrasında, karşılıklı insani yardımlar, kurtarma operasyonları ve dayanışma faaliyetleri iki ülke arasında olumlu bir atmosferin oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu dönemde, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in liderliğinde yürütülen diplomatik temaslar hız kazanmış, karşılıklı ziyaretler ve iş birliği girişimleri artmıştır. Bu sürecin en önemli diplomatik kazanımlarından biri, taraflar arasında diyalogu ve iş birliğini geliştirmeyi amaçlayan Dostluk ve İyi Komşuluk Antlaşması'nın imzalanması olmuştur. Antlaşma, iki ülke arasındaki mevcut sorunların barışçıl yollarla çözümünü teşvik eden bir çerçeve sunarak, diplomatik ilişkilerin daha istikrarlı bir temele oturtulmasını amaçlamıştır (Kirişçi, 2001, s. 94).

2000'li yıllarda Türkiye Yunanistan ilişkileri karmaşık bir seyir izlemiştir. İki ülke arasında başlangıçta olumlu adımlar atılmışsa da bazı sorunlar ve anlaşmazlıklar devam etmiştir. Özellikle Ege Denizi'ndeki kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge konularında farklılıklar bulunmuştur. Son yıllarda enerji kaynakları ve Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarındaki rekabet nedeniyle gerilimler artmıştır. İki taraf arasındaki diyalog ve işbirliği çabaları zaman zaman zorluklarla karşılaşmış olsa da iletişim kanallarının açık tutulması ve diyalog arayışının sürdürülmesi önem taşımaktadır (Aksu, 2021, s. 45).

7 Aralık 2023'te Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Atina'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyaret kapsamında Türkiye ve Yunanistan arasında "Dostane İlişkiler ve İyi Komşuluk Hakkında Atina Bildirgesi" imzalanmıştır. Bildirge, iki ülke arasındaki iş birliğinin artırılması ve bölgesel istikrarın korunması hedefleri çerçevesinde tarafların karşılıklı güven ortamını güçlendirme taahhüdünü içermektedir. Ayrıca, Doğu Ege'de bulunan on Yunan adasına Türk turistlerin 7 günlük kapıda vize uygulamasıyla giriş yapabilmesine yönelik bir düzenleme kabul edilmiştir (İletişim Başkanlığı,

2024). Görüşmede iki ülke arasındaki ikili ilişkiler ve azınlık topluluklarının durumu ele alınmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Yunanistan ile bizim aramızda çözülemeyecek hiçbir sorun yok. Ege’yi barış ve iş birliği denizi haline getirelim” ifadesini kullanarak, diyalog ve çözüm odaklı bir yaklaşımı vurgulamıştır (Anadolu Ajansı, 2023) Görüşmede Batı Trakya’daki azınlıkların refahının artırılması gerektiğine değinilmiş, ancak taraflar azınlığın tanımlanmasına ilişkin farklı söylemler benimsemiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan “Türk” ifadesini kullanırken, Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis “Müslüman” terimini tercih etmiştir (Gündem Gazetesi, 2023a).

Ziyaretten birkaç gün sonra, Türkiye ve Yunanistan arasında 1958’de inşa edilen mevcut köprüünün yanına yeni bir köprü inşa edilerek “Dostluk Köprüsü” adı verilmesi yönünde bir karar alınmıştır. Ancak, bu olumlu gelişmelere karşın, Yunanistan Milli Savunma Bakanı Nikos Dendias’ın yaptığı açıklamalar, ikili ilişkilerdeki yapısal sorunların devam ettiğini göstermektedir. Dendias, “Türkiye’nin gelecekte gerilime neden olabilecek yapısal konulara ilişkin değişiklik yapması gerekmektedir ve bunlar arasında Casus Belli, Türkiye-Libya anlaşması, Mavi Vatan doktrini ve Kıbrıs meselesi bulunmaktadır” şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur (Gündem Gazetesi, 2023b).

Bu gelişmeler ışığında, Atina ziyaretinde kaydedilen olumlu diplomatik adımlara rağmen, Türkiye ve Yunanistan arasındaki temel anlaşmazlıkların sürdüğü gözlemlenmektedir. İki ülke arasındaki diplomatik süreçlerin ve ekonomik iş birliği girişimlerinin azınlık toplulukları üzerindeki etkilerinin nasıl şekilleneceği, ilerleyen dönemde ortaya çıkacaktır.

Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilerin tarihsel gelişimi yukarıda genel hatlarıyla incelenmiştir. İki ülke arasındaki siyasi ve diplomatik süreçler, azınlık topluluklarının statüsü ve hakları üzerinde doğrudan etkili olmuştur. Türkiye’nin Batı Trakya’daki azınlığa yönelik izlediği politika, hem bölgesel dinamikler hem de uluslararası hukuk çerçevesinde şekillenmiştir. Türkiye’nin Batı Trakya özelinde yürüttüğü azınlık politikası, bu bağlamda aşağıda ele alınacaktır.

Balkan Savaşları’nın ardından Batı Trakya, 29 Eylül 1913 tarihli İstanbul Antlaşması ile Bulgaristan’a bırakılmıştır. Ancak, I. Dünya Savaşı sonrası bölgenin statüsü yeniden değişmiş ve San Remo Konferansı’nda (1920) alınan kararlar doğrultusunda, Mayıs 1920’den itibaren Yunanistan’ın denetimine girmiştir. 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması ile Batı Trakya’nın Yunanistan’a bırakılması resmîyet kazanmıştır. (Kamil, 2020, s. 190-193) Bu süreçte Batı Trakya, Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan arasında stratejik bir mesele olmaya devam etmiş, bölgenin geleceği farklı aktörler tarafından tartışılmıştır. Türkiye, bölgenin statüsünün belirlenmesi için Misak-ı Milli çerçevesinde bir plebisit düzenlenmesini talep etmiş, ancak bu talep hayata geçirilememiştir (Öksüz, 2006, s. 62-64)

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluş döneminde rejimin pekiştirilmesi, uluslararası alanda saygınlığının artırılması ve iç dengelerin sağlanması yönünde çeşitli politikalar yürütmüştür. Bu süreçte, iç meselelerin yanı sıra uluslararası konular da dikkate alınmış, dış politika dostane ve barışçıl ilişkiler çerçevesinde şekillendirilmiştir. Türkiye, Lozan Antlaşması’ndan günümüze kadar, sınırları dışında yaşayan soydaşlarının haklarının korunması, kültürel bağlarının sürdürülmesi ve desteklenmesi amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu yaklaşımın arka planında, Atatürk dönemi milliyetçilik anlayışının devlet yönetim sistemine yansımaları etkili olmuş; ulus-devlet esaslı bu yaklaşım, sınır ötesindeki soydaş topluluklarla kurulan ilişkilerin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır (Kantar, 2019). Türkiye’nin sınırları dışında kalan topluluklarla ilişkisi tarihsel ve uluslararası hukuk perspektifinden ele alınmakta; Batı Trakya’daki Türk azınlığına yönelik gelişmeler ise diplomatik dengeler ve uluslararası hassasiyetler çerçevesinde dikkatle izlenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti, sınırları dışında yaşayan soydaşlarının Türk kültürünü ve kimliğini korumalarına destek olmak amacıyla ilgili devletlerle çeşitli kültürel anlaşmalar imzalamış ve bu çerçevede birçok kültürel faaliyet yürütmüştür. Bu kapsamda, hem Türkiye’de hem de soydaşların bulunduğu ülkelerde eğitim ve kültürel etkinlikler düzenlenmiştir. Türk kültürünün yaşatılması ve tanıtılması amacıyla dil kursları, Türkçe öğretimi, folklor gösterileri, sergiler ve festivaller gibi etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

Türkiye, Batı Trakya’daki azınlık okullarına anlaşmalar kapsamında kontenjan olarak bilinen Türk öğretmenler göndermekte ve eğitim materyallerinin teminini sağlamaktadır. Ayrıca, Batı Trakya’daki azınlık öğretmenlerine Türkiye’de mesleki eğitim imkânı sunulmuş ve sonraki yıllarda Türk üniversitelerinde yeni öğretmenler yetiştirilmiştir. Bu süreç, Batı Trakya Türklerinin eğitim sistemleri ile Türkiye’deki eğitim sistemi arasında bir bağ oluşturmasını sağlamıştır. Türkiye, bu kültürel ve eğitim temelli desteklerin yanı sıra sınırları dışında yaşayan soydaşlarının haklarını desteklemek amacıyla diplomatik ve siyasi girişimlerde de bulunmuş; azınlık haklarının korunması, ayrımcılıkla mücadele ve insani yardımlar gibi konularda çeşitli diplomasi faaliyetleri yürütmüştür. Bu çerçevede Batı Trakya Türk azınlığına yönelik politikalar, aşağıdaki tematik başlıklarda kapsamlı biçimde şekillenmiştir.

a- Kültürel ve Dil Politikaları

Türkçe eğitim programları düzenlenmiş, dil kursları ve kültürel etkinlikler desteklenmiştir. Müzik, dans ve geleneksel sanatlarla ilgili faaliyetler teşvik edilerek, kültürel kimliğin korunmasına katkıda bulunulmuştur.

b- Eğitim Politikaları

Batı Trakya’da Türkçe eğitim veren okullara öğretmenlerin görevlendirilmesi ve eğitim materyallerinin sağlanması için

destek verilmiştir. Batı Trakyalı Türk öğrencilerin Türkiye’de eğitim alabilmeleri için çeşitli burs ve kontenjan programları oluşturulmuştur.

c- Hukuki ve Siyasi Destek

Türkiye, Batı Trakya’daki azınlık haklarının korunması amacıyla Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Komisyonu, Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve AIHM gibi uluslararası kuruluşlar ve hukuk mekanizmaları nezdinde girişimlerde bulunarak, azınlık haklarının uluslararası normlar çerçevesinde korunmasını talep etmiştir.

d- İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü

Batı Trakya Türk azınlığının insan hakları, ifade özgürlüğü ve dini hakları konularında yaşadığı sorunlara karşı hukuki girişimlerde bulunulmuştur. Azınlığın sosyal ve kültürel haklarının korunması için uluslararası hukuk çerçevesinde adımlar atılmıştır.

e- İkili İlişkiler ve Diplomasi

Türkiye, Yunanistan ile yürütülen ikili ilişkilerde Batı Trakya Türklerinin statüsünü sürekli gündemde tutmuş; azınlık hakları, eğitim sorunları, mülkiyet meselesi ve dini özgürlükler gibi konularda diplomatik müzakerelerde bulunulmuştur. İkili diplomatik girişimler aracılığıyla, Yunanistan’ın uluslararası yükümlülüklerine uygun hareket etmesi yönünde doğrudan baskı kurulması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, yalnızca diplomatik müzakereler değil, Batı Trakya Türk toplumu ile doğrudan temas kurulması da Türkiye’nin öncelikleri arasında yer almış; bu doğrultuda resmi ziyaretlerin stratejik bir araç olarak kullanılması amaçlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti, Batı Trakya’daki Türk azınlığın haklarının korunması ve desteklenmesi amacıyla çeşitli politikalar yürütmüştür. Ancak, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin dinamik ve zaman zaman gerilimli yapısı nedeniyle, bazı meseleler uzun süre çözüm beklemiştir. Türkiye’nin bu alandaki çabaları, ikili ilişkilerin genel seyrine bağlı olarak dönemsel farklılıklar göstermiştir. Özellikle Batı Trakya’ya yönelik üst düzey devlet yetkililerinin resmi ziyaretleri uzun yıllar boyunca sınırlı kalmıştır. Türkiye’den bölgeye yapılan ilk üst düzey ziyaret, 1952 yılında Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından gerçekleştirilmiş; bu ziyaret sırasında Bayar’ın adını taşıyan bir azınlık okulunun açılışı yapılmıştır. Ancak bu ziyaretin ardından, uzun bir süre boyunca Batı Trakya’ya üst düzey bir Türk yetkilisinin ziyareti gerçekleşmemiştir. 8 Mayıs 2004 tarihinde dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, 52 yıl aradan sonra Gümüllüce’yi ziyaret eden ilk Türk lider olmuştur. Erdoğan’ın ziyareti, Batı Trakya Türk toplumu tarafından büyük bir coşkuyla karşılanmış; azınlık mensuplarının bu buluşmaya yoğun ilgi gösterdiği ve duygusal anlar yaşandığı

gözlemlenmiştir (Dayıoğlu, 2017, s. 565). Benzer şekilde, Türkiye’nin Dışişleri Bakanı düzeyindeki ilk ziyareti ise 5 Aralık 2007 tarihinde Ali Babacan tarafından gerçekleştirilmiştir. Babacan, 1960 yılında Dışişleri Bakanı Selim Sarper’in gerçekleştirdiği ziyaretten sonra, yaklaşık 47 yıl aradan sonra bölgeye giden ilk Türk Dışişleri Bakanı olmuştur. Bu ziyaret de Batı Trakya Türkleri açısından, Türkiye ile olan bağların güçlenmesi ve azınlık haklarının uluslararası gündemde tutulması açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilmiştir (Derin, 2021, s. 62).

Batı Trakya’da yaşayan Türk azınlığın bazı mensupları, zaman zaman Türkiye’ye yönelik eleştirilerde bulunmuş ve beklentilerini dile getirmişlerdir. Bu eleştiriler, genellikle azınlık haklarının yeterince korunmadığı, kültürel ve dini özgürlüklerin kısıtlandığı ve siyasi temsilde yetersizlik yaşandığı yönünde olmuştur. Bu azınlık mensupları, Türkiye’nin bölgedeki politikalarına daha fazla ağırlık vermesi ve kendilerine yönelik desteği artırması yönünde taleplerini dile getirmiştir. Bu eleştiriler, Batı Trakya Türk azınlığının aidiyet duygusunu ve kimlik algısını etkileyen unsurlar arasında değerlendirilmekte olup, Türkiye’nin ilgili dönemde yürüttüğü politikaların etkinliğini tartışmaya açan unsurlar arasında yer almaktadır. Aynı zamanda, azınlığın talepleri ile Türkiye ve Yunanistan arasındaki diplomatik ve siyasi dengeler arasındaki hassas ilişkiyi de ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, Türkiye’nin Batı Trakya Türk azınlığının haklarını koruma ve destekleme çabalarının daha kurumsal ve sürdürülebilir bir çerçevede ele alınması önem arz etmektedir. Ayrıca, bu süreçte iki ülke arasındaki diyalogun devam ettirilmesi, bölgedeki sorunların yapıcı bir çerçevede ele alınmasını sağlayacak temel unsurlardan biri olacaktır.

Mustafa Gürsel, 22 Ekim 1977 tarihli “Batı Trakya’da Bugünkü Durum” başlıklı haberinde, Batı Trakya Türklerinin, Türkiye’nin bölgeye yönelik politikalarına dair beklenti ve eleştirilerini ele almıştır. Gürsel’in aktardığına göre, görüştüğü azınlık mensupları, Yunanistan’ın Batı Trakya’daki azınlığa yönelik baskı ve mülkiyet politikalarından şikâyet ettikleri kadar, Türkiye’nin bu meseleye yaklaşım biçimine ilişkin de eleştirilerde bulunmuşlardır. Bu azınlık mensupları, Yunanistan’ın Batı Trakya Türklerinin sorunları gündeme geldiğinde Türkiye’nin karşısına İstanbullu Rumları bir denge unsuru olarak çıkardığını, Türkiye’nin ise bu argümana karşı net bir duruş sergilemediğini dile getirmişlerdir. Bir başka mensubunun ifadelerine göre, Lozan Barış Antlaşması sonrası İstanbul’da 100 binin üzerinde Rum bulunmaktayken, Türkiye’deki siyasi gelişmeler neticesinde bu sayı 7-8 bin civarına gerilemiştir. Buna karşılık, Batı Trakya Türk azınlığının nüfus artış oranı göz önünde bulundurulduğunda, teorik olarak 300 binin üzerinde olması gerektiği, ancak mevcut sayının yaklaşık 120 bin civarında kaldığı iddia edilmiştir. Bu durum, yıllar içinde uygulanan baskılar sonucunda birçok Türk ailesinin Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmasının bir göstergesi olarak

yorumlanmıştır. Görüşülen bir diğer azınlık mensubu ise Türkiye'nin azınlık politikalarına dair daha net bir strateji belirlemesi gerektiğini ifade etmiştir. Türkiye'nin Batı Trakya'daki azınlık hakları konusunda izlemesi gereken yol haritasının ve temel yaklaşımının belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Gürsel, 1977, s. 6). Ancak, dönemin uluslararası siyasi dengeleri ve Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin dinamik yapısı göz önünde bulundurulduğunda, bu sürecin farklı değişkenler tarafından şekillendiği de belirtilmelidir.

Batı Trakya'daki bazı azınlık mensupları, Türkiye'nin bölgedeki azınlık haklarına yönelik politikalarını genel olarak desteklemekle birlikte, zaman zaman yapısal eksikliklere işaret eden eleştirilerde bulunmaktadır. Bu çerçevede dile getirilen görüşlerden biri, verilen sözlerin uygulamada yeterince somut karşılık bulmadığı; ayrıca çifte vatandaşlık, Türkiye'de çalışma ve ikamet gibi alanlarda daha fazla destek beklendiğidir. Özellikle, Yunanistan'ın İstanbul'dan gelen Rum azınlığa sağladığı haklara benzer düzenlemelerin Türkiye tarafından Batı Trakya Türkleri için hayata geçirilmediği yönünde eleştiriler dikkat çekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) çifte vatandaşlıkla ilgili bir yasa teklifinin uzun süredir gündemde olduğu, ancak henüz yasalaşmadığı ifade edilmektedir. Eleştirilere göre, böyle bir düzenlemenin yürürlüğe girmesi hâlinde Batı Trakya Türklerinin mal varlıklarını satarak göç etmelerine gerek kalmayacağı, ekonomik kayıpların önleneyeceği ve bu durumun azınlık üzerindeki baskıyı hafifleteceği düşünülmektedir. Öte yandan, dönemin uluslararası siyasi dengeleri, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin seyri ve azınlık politikalarının genel yönelimi gibi faktörler, bu taleplerin uygulanabilirliğini etkileyen başlıca unsurlar arasında değerlendirilmektedir. Azınlık mensupları, bu bağlamda Türkiye'nin Batı Trakya Türklerinin statüsünü güçlendirecek daha somut adımlar atması gerektiğini vurgulamaktadır (Gürsel, 1977, s. 6).

Mustafa Gürsel, haberinde Batı Trakya'daki Türk azınlığın 50 yılı aşkın süredir devam eden sorunlarının, kısa bir yazı dizisi kapsamında tam anlamıyla ele alınmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Ancak bölgedeki kısa süreli gözlemleri sırasında, azınlık mensuplarının Yunan hükümetinin uzun yıllardır planlı bir politika izleyerek azınlığa ait toprakları çeşitli hukuki düzenlemeler yoluyla kamulaştırdığı yönündeki iddialarına sıklıkla tanıklık ettiğini aktarmaktadır. Gürsel, bu politikaların azınlık toplumu üzerinde hem ekonomik hem de sosyo-kültürel düzeyde önemli etkiler yarattığına dair görüşlerin dile getirildiğini belirtmiştir. Haberde, Batı Trakya'daki azınlığın mülkiyet haklarına ilişkin yaşadığı sorunların ekonomik yoksunluklara ve toplumsal belirsizliklere yol açtığı vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, dedelerinden miras kalan toprakların kaybı nedeniyle Batı Trakya Türklerinin yalnızca maddi değil, aynı zamanda kimlik ve aidiyet duygusu açısından da olumsuz etkilendiği ifade edilmiştir. Gürsel, gözlemlerini aktarırken Machiavelli'nin *Hükümdar* adlı eserindeki "İnsanlar, ana babalarının ölümlerini

unuturlar da, topraklarının elden gidişini unutamazlar" sözüne atıfta bulunarak mülkiyet kaybının azınlık üzerindeki etkilerini yorumlamıştır. Bununla birlikte, bu tür iddiaların uluslararası hukuk çerçevesinde değerlendirilmesi ve somut verilerle desteklenmesi gerektiği de göz önünde bulundurulmalıdır (Gürsel, 1977, s. 6).

Batı Trakya Türk azınlığının dile getirdiği sorunların ardından, 10-11 Mart 1978 tarihlerinde dönemin Türkiye Başbakanı Bülent Ecevit ile Yunanistan Başbakanı Konstantin Karamanlis, Montreux'de gerçekleştirilen zirve toplantısında bir araya gelmiştir. Yaklaşık yedi saat süren görüşmede birçok konu ele alınmış olup, bunlardan biri de azınlık hakları meselesi olmuştur. Ancak, toplantının üzerinden iki ay geçmesine rağmen herhangi bir somut ilerleme sağlanamamış; aksine, Karamanlis hükümeti, Gümülcine'nin yaka köylerinden altı tanesinde kamulaştırma yoluna giderek azınlık arazilerine yönelik yeni bir adım atmıştır. Bu bölgede üniversite yapılacağı gerekçesiyle Türklerin toprakları istimlak edilmiştir. Söz konusu gelişmeler üzerine azınlık mensupları yargı yoluna başvurmuş ve şehirli-köylü birçok Türk topluca protesto girişiminde bulunmuştur. Ancak, Yunan idaresi bu protestoların büyümesini önlemek amacıyla hızlı bir şekilde müdahalede bulunmuş ve konunun uluslararası kamuoyuna yansımaları engellemiştir. Batı Trakya'da yayımlanan Batı Trakya dergisi, bu olayları "Batı Trakyalı Gençler Davanıza Sahip Çıkma Zamanı Gelmiştir" başlıklı bir yazıda ele alarak farkındalık yaratmaya çalışmıştır. Yazıda, gençlerin toplumsal hareketliliğe öncülük etmesi gerektiği ve azınlığın haklarını savunma konusunda daha aktif bir rol üstlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Batı Trakya Dergisi, 1978a, s. 1-2). Bu dönemde Karamanlis hükümeti, Atina'da "Sayısal Denge" politikasını resmen açıklamıştır. Bu politikaya göre, Batı Trakya'daki Müslüman Türk nüfusunun, Türkiye'deki Rum nüfusu ile denk hale getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yunan hükümeti, Batı Trakya'daki Müslüman Türk nüfusunun 120 bin ile 150 bin arasında olduğunu iddia ederken, Türkiye'de İstanbul, Gökçeada ve Bozcaada'da yaşayan Rumların sayısının yaklaşık 12 bin olduğunu belirtmiştir. Atina yönetimi, bu dengenin sağlanması için göç mekanizmasının devreye sokulmasını ve böylece azınlık sorunlarının nüfus hareketliliği yoluyla çözülebileceğini savunmuştur.

Yunanistan'da azınlık politikaları tarihsel süreçte farklı şekillerde yürütülmüş olup, özellikle askeri yönetim dönemlerinde (1967-1974) azınlıkların toplumsal statüsünü zayıflatmaya yönelik uygulamalar dikkat çekmiştir. Bu süreçte, "Ελλάς ελληνών Χριστιανών" (*Yunanistan Hristiyan Yunanlılarındır*) sloganlı afişlerin kamuya açık alanlarda yaygın bir şekilde kullanıldığı, azınlık toplumları üzerinde psikolojik baskı unsuru oluşturduğu görülmüştür. Bu tür propagandaların, Batı Trakya'daki Müslüman Türk nüfusunun asimilasyonu ve göçe zorlanmasına yönelik politikalarla bağlantılı olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca, Karamanlis hükümetinin "Batı Trakya Türklerden Temizlenmeli" yaklaşımını benimsediği yönündeki

açıklamalar, azınlık hakları ve uluslararası hukuk açısından ciddi bir tartışma konusu olmuştur (Batı Trakya Dergisi, 1978b, s. 19-20). Bu süreç, Batı Trakya Türk azınlığının nüfus dinamikleri üzerinde doğrudan etkili olmuş, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda çeşitli dönüşümlere yol açmıştır. Ancak, bu politikaların sonuçları ve etkileri, yalnızca azınlıklar üzerindeki baskılarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde de gerilim unsuru oluşturmuştur (Batı Trakya Dergisi, 1978c, s. 17-18).

Konstantin Karamanlis'in başbakanlığı döneminde izlediği politikalar, yalnızca azınlık toplumu içerisinde değil, Yunanistan'daki genel kamuoyunda da eleştirilere neden olmuştur. Atina'da yayımlanan *Elefteros Kosmos* gazetesi, bir başmakalesinde Karamanlis hükümetinin politikalarını sert bir dille eleştirmiştir. Makalede, Yunanistan Başbakanı'nın yanlış politikalarının faturasını Türkiye'ye yansıtma eğiliminde olduğu iddia edilmiş ve izlediği stratejilerin ülkeyi zor bir duruma sürüklediği öne sürülmüştür. Gazete, Karamanlis'in "*Milli Lider*" sıfatıyla Atina'ya gelişinden bu yana uyguladığı politikaların ülkenin güvenlik ve dış politika açısından çeşitli riskler doğurduğunu belirtmiştir. Özellikle, Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadından çekilmesi kararının ülkenin kuzey sınırlarını stratejik olarak tehlikeye attığı değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, Yunanistan'ın ekonomik ve siyasi geleceğini etkileyen diğer politikalar arasında Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (*Ortak Pazar*) zamansız giriş teşebbüsü, ülkede Amerikan karışıklığının güçlenmesi, Yunanistan Komünist Partisi'ne (KKE) yasal statü tanınması ve ekonomik programın yetersizliği gibi başlıklar yer almıştır. *Elefteros Kosmos* gazetesinin değerlendirmesinde, Karamanlis hükümetinin başarısız dış politika hamlelerinin Türkiye'yi de etkilediği ve iki ülke arasındaki ilişkilerde yeni gerilim alanları yarattığı öne sürülmüştür. Makaleye göre, Türkiye, Yunanistan'ın diplomatik hatalarına uyum sağlamak zorunda bırakılmış ve bu durum, iki ülke arasındaki ilişkilerde ek bir gerilim unsuru oluşturmuştur. Gazetenin analizinde ayrıca, Karamanlis'in iç politikadaki başarısızlıklarını örtmek amacıyla Türkiye ile olan diplomatik gerilimleri bir araç olarak kullandığı iddia edilmiştir (Batı Trakya Dergisi, 1978d, s. 21). Bu çerçevede, dönemin Yunan kamuoyunda dahi Karamanlis'in politikalarının sorgulandığı ve özellikle NATO'dan çekilme kararının uzun vadeli güvenlik dinamikleri açısından eleştirildiği görülmektedir. Ancak, bu eleştirilerin ne ölçüde hükümet politikalarında değişiklik yaratabildiği ve Yunanistan'ın uzun vadeli dış politikasına nasıl yansıdığı, daha kapsamlı bir değerlendirme gerektirmektedir.

Yunanistan Başbakanı Konstantin Karamanlis, Parlamento'da yaptığı bir konuşmada Türkiye'yi eleştirerek, iki ülke arasındaki ilişkilerin iyileşmemesinin sorumlusu olarak Türkiye'yi göstermiştir. Karamanlis'in açıklamaları, dönemin siyasi atmosferinde geniş yankı uyandırmış ve farklı çevrelerce çeşitli yorumlara konu olmuştur. Bu bağlamda, *Batı Trakya* dergisinde Selçuk Türkoğlu

tarafından kaleme alınan bir köşe yazısında, Karamanlis'in Türkiye'ye yönelttiği eleştirilere karşılık verilmiştir. Türkoğlu, yazısında Karamanlis'in bu yaklaşımını eleştirerek, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin yalnızca tek taraflı bir perspektifle değerlendirilemeyeceğini vurgulamıştır. Yazıda, iki ülke arasındaki tarihsel gerilimlerin, yalnızca bir tarafın politikalarına indirgenemeyeceği ve her iki devletin de geçmişten gelen anlaşmazlıklar çerçevesinde belirli sorumluluklar taşıdığı ifade edilmiştir. Türkoğlu, Karamanlis'in açıklamalarının Yunan iç kamuoyunu yönlendirme amacı taşıdığını ve Türkiye'ye yönelik eleştirilerin diplomatik müzakereler yerine iç politik kaygılar doğrultusunda şekillendirildiğini öne sürmüştür. Ayrıca, Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilerin düzeltilmesi için karşılıklı diyalog ve yapıcı diplomasiye ihtiyaç duyulduğu vurgulanmış, sorunun çözümünün ancak iki ülke arasında iyi niyetli çabaların artırılmasıyla mümkün olabileceği ifade edilmiştir. Bu tartışma, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde tarafların birbirlerine yönelik suçlamalar üzerinden şekillenen söylemlerinin, ilişkilerin uzun vadeli düzeltilmesi konusunda nasıl bir engel teşkil ettiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir. Aynı zamanda, bu tür karşılıklı açıklamaların yalnızca diplomatik ilişkileri değil, kamuoylarını da şekillendiren önemli unsurlar olduğu görülmektedir (Türkoğlu, 1980, s. 3-5).

Batı Trakya Türklerinin siyasi gelişmeleri yakından takip ettiği ve basın aracılığıyla seslerini duyurmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, Batı Trakya Türk azınlığı, yalnızca kendi haklarını savunmakla kalmamış, aynı zamanda Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde önemli bir dinamik olarak rol oynamıştır.

Türkiye ve Yunanistan arasındaki diplomatik ilişkilerde Batı Trakya Türklerinin konumu stratejik bir öneme sahiptir. İki ülke arasındaki anlaşmazlıkların belirli dönemlerde azınlık politikaları üzerinden şekillendiği ve Batı Trakya meselesinin zaman zaman ikili ilişkilerde bir gerilim unsuru olarak değerlendirildiği görülmektedir. Öte yandan, Yunanistan'ın Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) üyeliği öncesindeki azınlık politikaları incelendiğinde, bu dönemde uygulanan politikaların belirli bir istikrar sergilediği gözlemlenmektedir. Ancak, AET üyeliği süreci ve sonrasında Yunanistan'ın uluslararası taahhütlerinin artması, azınlık hakları konusundaki söylem ve politikalarında değişim beklentisini gündeme getirmiştir. Bu çerçevede, Batı Trakya Türklerinin durumu yalnızca Yunanistan'ın iç politikası bağlamında değil, aynı zamanda uluslararası hukuk ve Avrupa Birliği normları açısından da değerlendirilmesi gereken bir konu haline gelmiştir.

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği (BTDD) Genel Başkanı Selahattin Yıldız, "Tüm Parlamenterlerimize Açık Mektup" başlıklı yazısında, Türkiye'deki siyasi temsilcileri Batı Trakya Türklerinin hakları konusunda daha fazla sorumluluk almaya davet etmiştir. Mektubunda, Türkiye'deki yöneticilerin ve parlamentelerin Batı Trakya

Türklerine yönelik tutumlarını eleştirmiş, özellikle herhangi bir devlete vatandaşlık bağı bulunmayan ve "haymatlos" (vatansız) statüsünde bulunan kişilerin yaşadığı zorluklara dikkat çekmiştir. Yıldız, milletvekillerinin halktan aldıkları yetki doğrultusunda tüm vatandaşların haklarını koruyacaklarına dair yemin ettiklerini hatırlatarak, Batı Trakya Türklerinin hem Yunanistan'da hem de Türkiye'de karşılaştıkları sorunların çözüme kavuşturulmadığını ileri sürmüştür. Bu bağlamda, Batı Trakya Türklerinin Yunanistan'da azınlık statüsüne sahip olmalarına rağmen çeşitli hak kayıplarına maruz kaldıklarını, Türkiye'de ise haymatlos statüsündeki kişilerin hukuki güvenceden yoksun olduğunu vurgulamıştır. Mektupta ayrıca, Batı Trakya Türklerinin karşı karşıya kaldığı ayrımcılığın sadece Yunanistan ile sınırlı kalmadığı, Türkiye'de de belirli yapısal sorunların devam ettiği ifade edilmiştir. Haymatlos statüsünde bulunan kişilerin sosyal güvenlik sistemine dâhil olamaması ve iş güvencesine erişimde yaşadığı engeller, Batı Trakya Türklerinin statülerinin uluslararası hukuk ve insan hakları bağlamında ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu çerçevede, Yıldız'ın açıklamaları, Batı Trakya Türklerinin hem yaşadıkları ülkede hem de Türkiye'de karşılaştıkları zorluklara dikkat çekerken, aynı zamanda Türkiye'nin soydaşlarına yönelik politikalarının daha kapsamlı bir şekilde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Açık mektupta dile getirilen talepler, Türkiye'nin Batı Trakya Türklerine yönelik izlediği politikaların etkinliği konusunda bir değerlendirme yapılmasını da gerekli kılmaktadır (Yıldız, 1980, s. 3-5).

1980'li yılların başlarında Yunanistan hükümeti, ülkede Türk kimliğine sahip bir azınlık bulunmadığı yönündeki resmi söylemini pekiştirmek amacıyla Gümülcine'deki Türk derneklerinin kapatılmasına karar vermiştir. Bu karar, Batı Trakya Türk azınlığı tarafından kimlik haklarının ihlali olarak değerlendirilmiş ve azınlık mensupları tarafından protesto edilmiştir. Özellikle, 29 Ocak 1988'de gerçekleştirilen kitlesel gösteriler, bu bağlamda bir dönüm noktası olarak kayda geçmiştir. 29 Ocak Direnişi olarak anılan bu olaylar, Yunanistan'daki Türk azınlığın etnik kimlik taleplerini yüksek sesle dile getirdiği önemli bir toplumsal hareket niteliği taşımaktadır. Yunanistan'ın azınlığın kimlik taleplerine yönelik olumsuz yaklaşımı, *Türk* ifadesinin kullanılması gerekçe gösterilerek Dr. Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif'in tutuklanmasıyla daha da belirgin hale gelmiştir. Bu tutuklamalar, bölgede yeni protesto gösterilerinin ortaya çıkmasına neden olmuş ve Türk azınlığın toplumsal haklarını savunma yönündeki kararlılığını artırmıştır. Diplomatik düzlemde de gerginliğe yol açan bu süreç, Gümülcine Başkonsolosu Kemal Gür'ün Batı Trakya Türklerini "*soydaşlarımız*" olarak tanımlaması üzerine Yunanistan tarafından *istenmeyen kişi* (*persona non grata*) ilan edilmesiyle daha da tırmanmıştır. Yunanistan'ın bu kararı, ülkenin azınlık politikalarının uluslararası hukuk perspektifinden tartışılmasına sebep olmuş ve Türkiye ile diplomatik ilişkilerde gerilime yol açmıştır. Bu gelişmelere karşılık olarak Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz, Gümülcine Başkonsolosluğu'nun karşılığının

Yunanistan'ın İstanbul Başkonsolosluğu olduğunu açıklamış ve bu doğrultuda İstanbul Başkonsolosu İlia Klis'i *istenmeyen kişi* ilan etmiştir (Batı Trakya'nın Sesi, 1995, s. 14). Yunanistan Dışişleri Bakanı Antonis Samaras, Türkiye'nin bu kararına tepki göstererek, Selanik Başkonsolosu'nun da sınır dışı edileceğini duyurmuştur. Bunun üzerine Türkiye, Yunanistan'ın her sınır dışı kararına karşılık verileceğini açıklayarak, Atina Büyükelçisi Gündüz Aktan'ı Ankara'ya çağırıştır. Türkiye'nin bu kararlı diplomatik tepkisi, iki ülke arasındaki gerilimin daha da tırmanmasını önlemiş ve taraflar arasında bir kriz yönetimi sürecini beraberinde getirmiştir. Bu olaylar, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde azınlık haklarının ve kimlik meselelerinin, yalnızca iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler açısından değil, uluslararası hukuk ve insan hakları perspektifinden de değerlendirilmesi gerektiğini bir kez daha ortaya koymuştur. 1990'lı yılların başında, Batı Trakya Türkleri konusu gerilimli bir krize dönüşmüş ve Türkiye'nin politika oluşturma ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Bu dönemde Batı Trakya Türkleri, etnik kimliklerinin tanınmaması, müftülerin seçimi, eğitim, vatandaşlıktan çıkarılma ve yasak bölge uygulaması gibi bir dizi sorunla karşı karşıya kalmıştır. Dolayısıyla, 1990'lı yıllarda Türkiye'nin Batı Trakya Türkleri politikası, azınlığın sorunlarına odaklanma zorunluluğunu ortaya koymaktadır (Özlem, 2015, s. 171-203).

Türk dış politikası bağlamında, Batı Trakya'daki Türk sivil toplum kuruluşları, Türkiye'nin Balkanlar'da izlediği politikanın önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin, bölgedeki azınlık haklarını koruma ve kültürel bağları sürdürme yönündeki politikaları, Batı Trakya'yı stratejik bir bölge haline getirmektedir. Bu kapsamda, Batı Trakya'da yaşayan Türklerin hakları, Türkiye'nin dış politika öncelikleri arasında yer almakta olup, bu konuda çeşitli mekanizmalar üzerinden destek sağlanmaktadır. Türkiye'nin, Batı Trakya'daki Türk sivil toplum kuruluşlarıyla sürdürdüğü ilişkiler, eğitim, kültür ve diplomasi alanlarındaki iş birliği çerçevesinde şekillenmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye'nin sivil toplum kuruluşlarına yönelik çeşitli eğitim programları, seminerler ve konferanslar düzenlediği gözlemlenmektedir. Bu tür etkinlikler, Batı Trakya Türk toplumunun kültürel kimliğini koruma, hukuki haklarını savunma ve uluslararası platformlarda temsil edilme kapasitesini artırma amacını taşımaktadır. Bununla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti Gümülcine Başkonsolosluğu, Batı Trakya Türk azınlığının karşılaştığı sorunlarla yakından ilgilenmekte ve azınlık toplumunun taleplerini ilgili mercilere iletme konusunda bir köprü görevi görmektedir. Başkonsolosluk yetkililerinin, Batı Trakya'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği etkinliklere katılım sağlaması, Türkiye'nin bölgedeki varlığını sürdürme ve diplomatik düzeyde destek sağlama çabalarının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bu süreç, Türkiye'nin Batı Trakya'daki Türk azınlığına yönelik politikalarının, sadece ikili ilişkiler düzleminde değil, aynı zamanda uluslararası hukuki çerçevede ve diplomatik girişimler bağlamında ele

alındığını ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, Batı Trakya Türk toplumunun kültürel ve siyasi haklarının korunmasına yönelik yürütülen faaliyetlerin, uluslararası hukukun ilgili normları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Batı Trakya’da yaşayan Türk azınlık ile Türkiye arasında kültürel, sosyal ve eğitim alanlarında iş birliğini artırmayı amaçlayan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) gibi kurumların faaliyetleri, Yunanistan tarafından uzun yıllar boyunca çeşitli sınırlamalara tabi tutulmuştur. Yunan makamları, bu kuruluşların bölgede doğrudan etkinlik göstermesine izin vermemekte ve bu doğrultuda birçok kısıtlayıcı uygulamayı hayata geçirmiştir. Bu politikaların bir yansıması olarak, YTB Başkanı Abdullah Eren’e Yunanistan’a giriş yasağı uygulanmış; ayrıca İskeçe Seçilmiş Müftüsü Ahmet Mete’nin cenaze törenine katılmak isteyen YTB Başkan Yardımcısı Abdulhadi Turus’un da istenmeyen kişi (*persona non grata*) ilan edilerek ülkeye girişine izin verilmemiştir (Ülkü Gazetesi, 2024). Benzer şekilde, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği (BTTDD) başkanlarının da büyük ölçüde Yunanistan’a giriş yasağına tabi tutulduğu bilinmektedir. Yunanistan yönetiminin, bölgede yaşayan azınlığı resmi söylemde “Yunan Müslümanları” olarak tanımlaması ve bu çerçevenin dışında bir kimlik ifadesine müsamaha göstermemesi, ülkenin azınlık politikalarındaki katı yaklaşımın göstergesi olarak değerlendirilmektedir. TİKA ve YTB gibi kurumların sahada doğrudan faaliyet gösterememesi, Batı Trakya Türk toplumunun eğitim, kültür ve sosyal kalkınma alanlarındaki destek mekanizmalarına erişimini sınırlamakta; bu durum aynı zamanda Türkiye-Yunanistan ilişkileri bağlamında, azınlığın uluslararası iş birliği olanaklarını da daraltan bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Ancak Aralık 2023’te Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Atina’ya gerçekleştirdiği resmi ziyaret sonrasında, taraflar arasında diplomatik diyalog kanallarının yeniden canlandırıldığı ve YTB yöneticileri başta olmak üzere bazı Türk yetkililerin Yunanistan’a girişine izin verildiği gözlemlenmiştir. Bu gelişme, Yunanistan’ın azınlık politikalarında kısmi bir esneklik sağlanabileceğine dair temkinli bir iyimserlik yaratmıştır.

Türkiye’nin Batı Trakya’yı dış politika bağlamında nasıl konumlandığı konusu, farklı perspektiflerden ele alınan karmaşık bir tartışma alanı olarak değerlendirilmektedir. Türkiye, Batı Trakya Türklerinin kültürel ve hukuki haklarını savunurken, aynı zamanda Yunanistan ile dengeli ve yapıcı ilişkiler sürdürme hedefini de gözetmektedir. Bu nedenle, Türkiye’nin Batı Trakya konusundaki yaklaşımı, bölgenin stratejik önemini vurgulamakla birlikte, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkileri zedelemeyecek şekilde daha temkinli bir politika izlenmesini gerektirmektedir. Batı Trakya’da yaşayan Türk toplumu, Türkiye’nin dış politika öncelikleri arasında yer almakta ve bu bağlamda Türkiye, çeşitli diplomatik girişimler ve uluslararası hukuk çerçevesinde yürütülen süreçler aracılığıyla azınlık

haklarının korunmasına yönelik çabalarını sürdürmektedir. Bu durum, Türkiye’nin Batı Trakya’daki gelişmeleri yakından takip ettiğini ve uluslararası platformlarda konuyu gündeme getirdiğini ortaya koymaktadır. Ancak, bölgenin iki ülke arasındaki ikili ilişkiler açısından hassas bir mesele olması nedeniyle Türkiye’nin bu konuda dengeli ve çok boyutlu bir strateji izlediği gözlemlenmektedir.

Hakka Davet gazetesi yazarı Hasan Paçaman, bir yazısında Türkiye’nin güçlü bir devlet olarak varlığını sürdürmesinin yalnızca ülke içindeki vatandaşları değil, aynı zamanda dış Türkleri de doğrudan etkilediğini vurgulamaktadır. Paçaman, dış Türklerin Türkiye’yi güçlü ve birlik içinde görmek istediklerini ifade ederek, Türkiye’nin uluslararası alandaki konumunun soydaş toplulukların refahı ve güvenliği açısından önemli olduğunu belirtmiştir (Paçaman, 1999, s. 117-118).

Türkiye’nin ekonomik, siyasi ve diplomatik gücü, sınırları dışındaki Türk topluluklarının haklarını koruma ve destekleme kapasitesini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, Türkiye’nin güçlü ya da zayıf bir konumda olması, dış Türklerin sosyo-ekonomik koşulları ve kültürel hakları açısından belirleyici bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, Türkiye’nin dış politika stratejileri, yalnızca devletlerarası ilişkiler açısından değil, aynı zamanda dış Türk topluluklarının haklarının korunması ve yaşadıkları ülkelerdeki statülerinin iyileştirilmesi açısından da kritik bir öneme sahiptir.

4. Sonuç

Osmanlı İmparatorluğu’nun Balkanlar’daki beş buçuk asırlık hâkimiyeti, bölgenin demografik, kültürel ve sosyo-ekonomik yapısında derin izler bırakmıştır. Bu süreçte Batı Trakya da Osmanlı’nın merkezi yönetim yapısına entegre olmuş ve Türk nüfusu bölgenin kalıcı bir bileşeni haline gelmiştir. Ancak 20. yüzyılın başında yaşanan Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı’nın ardından Osmanlı’nın bölgeden çekilmesi, Batı Trakya’nın siyasi ve toplumsal yapısında köklü değişimlere yol açmıştır. 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması ile Batı Trakya resmen Yunanistan’a bırakılmış, burada yaşayan Türk toplumu ise uluslararası hukuk çerçevesinde azınlık statüsü kazanmıştır. Ancak, Lozan Antlaşması’nda yer alan azınlık haklarının Yunanistan tarafından çoğu zaman tek taraflı ve sınırlayıcı biçimde yorumlanarak uygulanması, Batı Trakya Türklerinin statüsü bakımından uzun süredir devam eden bir belirsizlik yaratmıştır.

Bu çalışma, Türkiye ve Yunanistan’ın Batı Trakya’daki azınlık politikalarını tarihsel süreç içinde karşılaştırmalı olarak ele almış ve her iki ülkenin diplomatik yaklaşımlarını değerlendirmiştir. Elde edilen bulgular, Yunanistan’ın Batı Trakya Türk toplumuna yönelik politikalarının kimlik inkârı, eğitim ve dini özgürlüklerin sınırlandırılması ile siyasi temsilin zayıflatılması gibi başlıklar etrafında

şekillendiğini göstermektedir. Türkiye ise Batı Trakya Türklerinin haklarını uluslararası platformlarda gündeme getirerek, bu topluluğa sosyal, kültürel ve kurumsal destek sağlama yönünde çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Ancak Türkiye'nin bu yöndeki çabalarının etkisi, Yunanistan'ın iç siyasetindeki hassas dengeler ve iki ülke arasındaki ilişkilerin dalgalı seyri nedeniyle zaman zaman sınırlı kalmıştır. 6-7 Eylül 1955 olayları, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve 29 Ocak 1988 Direnişi gibi tarihsel dönüm noktaları, Batı Trakya Türklerinin statüsünü olumsuz etkilemiş; Yunan hükümetlerinin azınlık politikalarında daha sert uygulamalara yönelmesine neden olmuştur. Öte yandan, 1999 Marmara Depremi sonrasında başlayan karşılıklı yardımlaşma süreci, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde diplomatik yumuşamanın önünü açmış, ancak yapısal sorunların çözümüne yönelik somut ilerlemeler sağlanamamıştır.

Günümüzde Batı Trakya Türkleri, eğitim, din ve mülkiyet hakları gibi temel alanlarda hâlâ ciddi kısıtlamalarla karşı karşıyadır. Yunanistan, bu topluluğu resmî söylemde “Müslüman Yunanlılar” olarak tanımlamakta ve “Türk” kimliğine açıkça atıfta bulunulmasına engel teşkil eden uygulamaları sürdürmektedir. Her ne kadar Lozan Antlaşması azınlıkları din temelinde tanımlasa da, aynı yıl imzalanan Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi'nde “Türk” ifadesine yer verilmiştir. Dahası, çağdaş uluslararası insan hakları belgeleri bireylerin etnik, kültürel ve ulusal kimliklerini serbestçe tanımlama ve ifade etme hakkını temel bir insan hakkı olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda Yunanistan'ın kimlik inkârına dayalı tutumu, hem Lozan Antlaşması'nın ruhuyla hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere uluslararası normlarla çelişmektedir ve çeşitli uluslararası mekanizmalarca eleştirilmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin Batı Trakya'daki Türk toplumuna yönelik politikaları, büyük ölçüde iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin seyrine bağlı olarak şekillenmiştir. Ankara, azınlığın karşılaştığı hak ihlallerini gündeme taşımakta ve uluslararası kamuoyunda farkındalık oluşturmaya çalışmaktadır. Ancak bu politikalar zaman zaman süreklilikten uzak kalmış ve sürdürülebilir bir dış politika çerçevesine dönüştürülebilmiştir. Nitekim geçmişte TİKA ve YTB gibi kurumların bölgede doğrudan faaliyet göstermeleri Yunanistan tarafından engellenmiş, bu durum Batı Trakya Türk toplumunun eğitim, kültür ve sosyal kalkınma alanlarında destek mekanizmalarına erişimini sınırlandırmıştır. Bununla birlikte, Aralık 2023'te başlayan yumuşama süreci, bazı alandaki kısıtlamaların gevşetilmesine olanak tanımış ve temkinli de olsa iş birliği zemini oluşmaya başlamıştır.

Batı Trakya meselesi, yalnızca Türkiye-Yunanistan arasındaki ikili ilişkilerin bir parçası olarak değil; aynı zamanda Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası aktörlerin sorumluluk alanına giren çok boyutlu bir mesele olarak değerlendirilmelidir.

Uluslararası toplumun bu konuda daha aktif bir rol üstlenmesi, azınlık haklarının uluslararası hukuk temelinde korunmasına katkı sağlayabilir.

Türkiye'nin Batı Trakya'daki Türk toplumuna yönelik politikalarının daha proaktif, kurumsallaşmış ve çok boyutlu bir yapıya kavuşturulması, hem bu topluluğun haklarının korunması hem de Türkiye'nin bölgesel diplomasi kapasitesinin güçlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Benzer şekilde, Yunanistan'ın da Batı Trakya Türklerine yönelik politikalarını Lozan Antlaşması ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde gözden geçirmesi, bölgesel barış ve istikrarın tesisi açısından yapıcı bir adım olacaktır.

İki ülke arasındaki ilişkilerin sağlıklı bir zemine oturması için Batı Trakya meselesinin karşılıklı güvene dayalı, yapıcı ve kalıcı bir diplomatik diyalog ortamında ele alınması gerekmektedir. Batı Trakya'daki Türk toplumu, yalnızca bir azınlık grubu değil; hem Türkiye hem de Yunanistan açısından ortak tarihî ve kültürel mirasın yaşayan bir parçasıdır. Bu nedenle, her iki ülkenin de bu topluluğun kimliğini ve temel haklarını tanıyan, eşitlik ve karşılıklı saygı ilkelerine dayalı sürdürülebilir azınlık politikaları geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Bu yönde atılacak adımlar, sadece ikili ilişkilerin güçlendirilmesine değil; aynı zamanda Balkanlar'da kalıcı barışın ve bölgesel istikrarın sağlanmasına da önemli katkılar sunacaktır.

Kaynakça

Resmi Belgeler ve Raporlar

- Ahmet, S. (1990). *Dr. Sadık Ahmet'in cezaevi günlükleri: 12 Mart 1990, Pazartesi (Cezaevindeki 46. gün)* (Cilt 2).
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. (2007, Ekim 11). *Bekir Ousta ve Diğerleri v. Yunanistan (Başvuru No. 35151/05)* <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216342>
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. (2008a, Mart 27). *Tourkiki Enosi Xanthis ve Diğerleri v. Yunanistan (Başvuru No. 26698/05)*. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216111>
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. (2008b, Mart 27). *Emin ve Diğerleri v. Yunanistan (Başvuru No. 34144/05)*. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-215296>
- Helsinki Watch. (1990). *Destroying Ethnic Identity: The Turks of Greece*. New York: Helsinki Watch.

Kitaplar

- Abdurrahman, S. (2019). *Lozan'dan günümüze Batı Trakya azınlık okulları*. Türk Tarih Vakfı.
- Aksu, F. (2021). *Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde deniz yetki*

- alanı uyumsuzlukları*. Beta Yayınları.
- Allison, G. T., & Nikolaydis, K. (Eds.). (1999). *Yunan paradoksu* (B. Tanarar, Trans.). Doğan Kitap.
- Bahcheli, T. (1990). *Greek-Turkish relations since 1955*. Routledge.
- Barlas, D. (2010). Atatürk döneminde Türkiye'nin Balkan politikası. In *Atatürk dönemi Türk dış politikası* (pp. 279-284). Atatürk Araştırma Merkezi.
- Cin, T. (2003). *Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlığın din ve vicdan özgürlüğü (başmüftülük ve müftülükler sorunu)*. Seçkin Kitabevi.
- Clogg, R. (1997). *Modern Yunanistan tarihi* (D. Şendil, Trans.). İletişim Yayınları.
- Derin, M. (2021). *Batı Trakya Türklerinin gür sesi: Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi*. BAKES Yayınları.
- Derin, M. (2024). *Lozan'dan günümüze Batı Trakya'da Türk sivil toplum kuruluşları ve faaliyetleri*. Kriter Yayınevi.
- Erdem, N. (2010). *Yunan tarihçiliği gözüyle Anadolu Harekâtı 1919-1923*. Derlem Yayınları.
- Gürel, Ş. S. (2018). *Tarihsel boyut içinde Türk-Yunan ilişkileri (1821-1993)*. İmge Kitabevi.
- Hale, W. (2000). *Turkish foreign policy, 1774-2000*. Routledge.
- Hatipoğlu, M. M. (1999). *Yunanistan'da etnik gruplar ve azınlıklar*. SAEMK.
- Heraclides, A. (2003). *Yunanistan ve "Doğu'dan gelen tehlike" Türkiye: Türk-Yunan ilişkilerinde çıkmazlar ve çözüm yolları* (M. Vasilyadis & H. Millas, Trans.). İletişim Yayınları.
- Heraclides, A. (2011). *The Greek-Turkish conflict in the Aegean: Imagined enemies*. Palgrave Macmillan.
- Iliadis, H. (2021). *Trakya tehdit altında: Gizli yazışmalar, Türkiye stratejisi, gizli politikalar, azınlık grupları* (L. Alatlı, Trans.). Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Iraklidis, A. (2001). *I Ellada kai o ex Anatolon kindynos: Adixoda kai diexodoi*. Polis.
- Kamil, İ. (2020). *Bulgaristan diplomatik belgelerine göre Anadolu ve Trakya'da Millî Mücadele (1919-1922)*. Nobel Yayınları.
- Keridis, D. (2001). *Earthquake diplomacy: Turkey and Greece after the 1999 disaster*. Hellenic Foundation for European & Foreign Policy.
- Ker-Lindsay, J. (2011). *The Cyprus problem: What everyone needs to know*. Oxford University Press.
- Kirişçi, K. (2001). *Turkey and the EU: Domestic politics, economic integration and international dynamics*. Routledge.
- Kitsikis, D. (1963). *Yunan propagandası*. Meydan Neşriyat.
- Kocabaş, S. (1988). *Tarihte ve günümüzde Türk-Yunan mücadelesi*. Vatan Yayınları.
- Öksüz, H. (2006). *Batı Trakya Türkleri*. Karam Yayıncılık.
- Oran, B. (1991). *Türk-Yunan ilişkilerinde Batı Trakya sorunu*. Bilgi Yayınevi.
- Özsüer, E. (2018). *Türkokratia: Avrupa'da Türk imajı*. Kronik Kitap.
- Paçaman, H. (1999). *Batı Trakya bu*. Hakka Davet Yayınları.
- Pallis, A. A. (1995). *Yunanlıların Anadolu macerası 1915-1922* (O. Azizoğlu, Trans., 2. basım). Yapı Kredi Yayınları.
- Pazarcı, H. (2015). *Türk dış politikasının başlıca sorunları*. Turhan Kitapevi.
- Sönmezoğlu, F. (2005). *İki savaş sırası ve arasında Türk dış politikası 1914-1945*. Der Yayınları.

Kitap Bölümleri, Makaleler ve Çalıştay Bildirileri

- Aykoç, E. (2012). 2000'li yıllarda Türkiye-Yunanistan ilişkileri. In F. Sönmezoğlu, N. Ö. Baklacioğlu, & Ö. Terzi (Eds.), *XXI. yüzyılda Türk dış politikasının analizi* (pp. 457-501). Der Yayınları.
- Borou, C. (2009). The Muslim minority of Western Thrace in Greece: An internal positive or an internal negative 'Other'? *Journal of Muslim Minority Affairs*, 29(1), 5-26. <https://doi.org/10.1080/13602000902726723>
- Dayioğlu, A. (2017). Yunanistan ile ilişkiler. In B. Oran (Ed.), *Türk dış politikası cilt III: 2001-2012* (pp. 565). İletişim Yayıncılık.
- Derin, M. (2022). Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde yakınlaşma dönemleri ve Batı Trakya Türkleri üzerine etkileri. In S. Y. Gömeç, F. Göher, & H. H. Şahin (Eds.), *Balkanların Bozkurtu Sadık Ahmet'e armağan* (pp. 65-86). Berikan Yayınevi.
- Eren, E. (2019). Yunan milliyetçiliğinin tarihsel arka planı ve politik yansıma örneği olarak Batı Trakya sorunu. *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 77-85.
- Hraloğlu, A. (2021). Batı Trakya Müslüman Türk azınlığında inanç hürriyeti ve vakıflar sorunu. In

Yunanistan (Batı Trakya), Bulgaristan ve Makedonya Türklerinin eğitim, basın ve dini durumları çalıştay metinleri (pp. 29-30). Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Kamil, İ. (2017). Soğuk Savaş sonrasında Balkan devletleri (1945-1990). In İ. Kamil (Ed.), *Soğuk Savaş sonrasında Balkan devletleri (1990-2015)* (pp. 77-90). Nobel Yayıncılık.

Kantar, G. (2019). Milliyetçilik anlayışının; Atatürk dönemi Türk yönetim sistemine yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 2141-2156. <https://doi.org/10.15869/itobiad.555434>

Kelağa Ahmet, İ. (2014). Batı Trakya'da ikidilli azınlık eğitiminde kapanan bir sayfa: Selanik Özel Pedagoji Akademisi (SÖPA). In C. Eraslan, C. Bayram, N. Erdem, & P. Hayrullah (Eds.), *Dünden bugüne Batı Trakya: Uluslararası Sempozyumu bildiriler* (pp. 185-206). İ.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Türk Ocağı İstanbul Şubesi Yayınları.

Özkan, A. (2017). Türkiye-Yunanistan ilişkileri. In P. Yürür & A. Özkan (Eds.), *Soğuk Savaş sonrası Türkiye'nin Balkanlar siyaseti* (pp. 317-375). Detay Yayıncılık.

Özsüer, E. (2022). İki yüzüncü yılında Türk-Yunan ilişkilerini yeniden düşünmek. In E. Özsüer (Ed.), *Tarih ve uluslararası ilişkiler perspektifinden Türk-Yunan ilişkileri 1821-2021* (pp. 4-17). Boyut Yayıncılık.

Toraman, S. A. (2021). 1936'dan günümüze Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği ve Batı Trakya azınlık eğitimi. In *Yunanistan (Batı Trakya), Bulgaristan ve Makedonya Türklerinin eğitim, basın ve dini durumları çalıştay metinleri* (p. 11). Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Tezler

Aykoç, E. (2009). *Türkiye ve Yunanistan'ın azınlık politikaları: İkili ilişkiler, ulusçuluklar ve azınlık hakları ekseninde karşılaştırmalı bir inceleme* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kelağa Ahmet, İ. (2005). *Yunanistan'da (Batı Trakya'da) ikidilli eğitim veren azınlık okullarında Türkçe ve Yunanca öğrenim gören öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Özcan, D. (2019). *Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin Batı Trakya Müslüman-Türk ve Türkiye Ortodoks-Rum azınlığına yansımaları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Özlem, K. (2015). *Türkiye'nin Balkan Türkleri politikasının analizi (1991-2014)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Trakya Üniversitesi, YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Gazete ve Dergi Makaleleri

Ankara Atina hattında diplomatik kriz. (1995, Şubat 15). *Batı Trakya'nın Sesi*.

Atina, Türkiye'ye azınlıklar sorununun göç yoluyla çözümünü öneriyor. (1978b, Ağustos 15). *Batı Trakya Dergisi*, (136).

Batı Trakyalı gençler davanıza sahip çıkma zamanı gelmiştir. (1978a, Haziran 15). *Batı Trakya Dergisi*, (134).

Gürsel, M. (1977, Ekim 22). Batı Trakya'da bugünkü durum. *Milliyet*.

Karamanlis de 'Batı Trakya Türklerden temizlenmeli' politikasını benimsedi. (1978c, Ağustos 15). *Batı Trakya Dergisi*, (136).

Karamanlis'in beceriksizliğini Türkler de taşıyor. (1978d, Aralık 15). *Batı Trakya Dergisi*, (140).

Türkoğlu, S. (1980, Ocak 15). Yunan Parlamentosu'nda konuşma yapan Karamanlis'e zaruri cevap. *Batı Trakya Dergisi*, (153).

Yıldız, S. (1980, Haziran 15). Tüm parlamenterlerimize açık mektup. *Batı Trakya Dergisi*, (158).

İnternet Kaynakları

Cumhurbaşkanı Erdoğan: Ege'yi barış ve işbirliği denizi haline getirelim istiyoruz. (2024a, Aralık 7). Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-egeyi-baris-ve-isbirligi-denizi-haline-getirelim-istiyoruz/3075855>

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Yunanistan Başbakanı Miçotakis ile ortak basın toplantısında konuştu. (2024b, Aralık 12). İletişim Başkanlığı. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-yunanistan-basbakani-micotakis-ile-ortak-basin-toplantisinda-konustu>

Erdoğan, Batı Trakya Türk azınlığının durumunun iyileştirilmesini istedi. (2024c, Aralık 15). Gündem Gazetesi. <https://gundemgazetesi.com/news/detayh.php?id=17678>

Rahmi Ali'nin kaleminden '29 Ocak olayı': Türk'üz daha ölmedik. (2025, Şubat 9). Millet Gazetesi. <https://www.milletgazetesi.gr/tarih/rahmi-alinin->

kaleminden-29-ocak-olayi-turkuz-daha-olmedik

YTB Başkan Yardımcısı Abdulhadi Turus'un Yunanistan'a girişine izin verilmedi. (2024, Aralık 25). Ülku Gazetesi. <https://www.ulkugazetesi.net/2022/07/15/ytb-baskan-yardimcisi-abdulahdi-turusun-yunanistana-girisine-izin-verilmedi>

Erdem, N. (2023, Ocak 3). Megali idea. Atatürk Ansiklopedisi. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/megali-idea/>

Extended Summary

Purpose

One of the longstanding issues in Turkish foreign policy is the Western Thrace question, which remains a significant point of contention between Türkiye and Greece. This issue reflects the deep-rooted historical, cultural, and security-oriented tensions between the two nations. Despite periods of rapprochement, the problem has not been effectively resolved and continues to cause diplomatic friction. This study seeks to analyze how Türkiye and Greece approach the Western Thrace issue, highlighting their differing perspectives shaped by national interests and historical narratives. By doing so, it aims to reveal the reasons why this issue has persisted and what it implies for bilateral relations. The study distinguishes itself by adopting a comparative policy analysis framework and addressing the asymmetries in the treatment of the Turkish minority in Greece and the Greek minority in Türkiye.

Literature Review

The literature review draws from a wide array of sources, including official state documents, academic publications, diplomatic correspondences, and international treaty texts. Sources were obtained from scholarly databases such as JSTOR, DergiPark, and national archives in both Türkiye and Greece. Previous studies on the Western Thrace issue tend to focus either on legal aspects or historical narratives. However, there is a noticeable gap in literature that critically compares contemporary policy implementations by both countries and their compliance with international human rights norms. This study fills that gap by integrating legal analysis with discourse and policy evaluation. It also draws attention to the evolving nature of national minority policies within the broader framework of European integration and human rights obligations.

Design/methodology/approach

The study adopts a qualitative research design, combining historical analysis, comparative methodology, and document analysis. It is conceptual in nature but grounded in empirical data derived from international treaties (notably the Treaty of Lausanne), minority rights reports, government documents, and public speeches by political leaders. The research does not involve fieldwork or survey-based data; instead, it relies on secondary sources subjected to critical discourse analysis and content analysis. Ethical approval was not required due to the non-interventional and document-based nature of the research. The framework is designed to evaluate how the legal and political discourse of both countries aligns or diverges in terms of recognizing minority rights, particularly the ethnic and cultural identity of the Turkish population in Western Thrace.

Findings

The findings indicate that Greece systematically avoids recognizing the ethnic Turkish identity of the Western Thrace minority, referring to them solely as “Muslims.” This approach restricts their autonomy and limits their religious, educational, and political freedoms. Despite international obligations, particularly those arising from the Treaty of Lausanne, Greece has adopted practices that curtail the exercise of minority rights—such as the non-recognition of elected religious leaders and the closure of Turkish-language educational institutions. On the other hand, Türkiye has responded by raising the issue on international platforms and aligning its policies with historical and ethnic solidarity principles. However, Türkiye’s efforts have often been reactive and insufficient in producing long-term diplomatic gains.

The study further reveals that Türkiye’s policy has evolved over time from a defensive posture to a more rights-based diplomatic strategy, emphasizing the protection of minority rights within a broader human rights discourse. Nevertheless, the asymmetry in institutional power and the EU membership status of Greece limit the effectiveness of Türkiye’s influence. The research concludes that unless both countries engage in sincere dialogue and commit to international human rights standards, the Western Thrace issue will continue to pose a barrier to constructive bilateral relations. It is also suggested that third-party mediation or greater involvement from European institutions may provide a neutral ground for resolving the dispute. In sum, the Western Thrace issue should be reframed not solely as a bilateral problem, but as part of a broader European minority rights and human rights framework.